

**Четрдесет година од штампања
првог издања „Матерњег језика”**

Портрети на корицама,
фотографско дело Андреја Тишме из 1978.

Ненад Грујићић

МАТЕРЊИ ЈЕЗИК

Четврто допуњено издање

ПРОСВЕТА
Београд
2018

САОПШТЕЊЕ

ЖИВОТ И САН

Настојим
свакодневним вјежбама
пискарањем по папиру
извући понеку истину
из овога што ме окружује
и о чему силовито
размишљам
прије
и послије спавања.

Сан сам занемарио
као начин за одгонетање
живота
али ускоро
можда већ вечерас
приступам његовом тумачењу
јер ето
често упадам
и у такво стање.

ЗБИВАЊА ОКО ПЈЕСМЕ

ОЛОВКА

Оловка је као жена.

Престали смо се
договарати
о свему што је ручак
и потреба.

Лажемо се
и трошимо
пред спавање.

По некоји пут
клизим
с постеље
низ папир!

ОБИЧАЈ

Моћна је навика
која ме оплемењује
раним сјећањима.

Она жестоко гори
и оплакује дан
када сам први пут
узео оловку
и нацртао косу линију
али линију
што пролази кроз срце
и наставља се
до порођајног мјеста
или замке за све оне
који размишљају
о путешествију
кроз нејасне предјеле
и враџбине пјесме
што се као у сну
изненада указују!

ТО

Било шта да се прича
и нагађа
о свему овоме
ништа се неће знати
јер док пишем
изражавам дубоку бригу за
ТО

и само тада
тамо неке мени
судбински јасне слике
и прилике
јесу несметана шетња
до сна
једине раскоши гдје нема
разлике
између мене
и мени различитих
љубимаца
Природе
и Размишљања!

ТАЈНА СЕ ОТКРИЈЕ НА КРАЈУ

Онај сам
који копка
по утврђењима
што их нико вјековима
није освојио
већ се при крају живота
дао у бјекство
напустивши
и своје најдраже
у породици
да би њему било најбоље
знао он то
или не!

ВЕЛИКА ПОМЕТЊА

Душа једном напусти тијело
и не враћа се у исто.
Слободна истражује
и лови опет неког створа
да му се усади
да га оптерети
читавог живота.

Моја душа
поприлично мирује
не залази у наше
заједничке проблеме
онолико колико ја то чиним
и поједох се жив
што понекад не могу
пјесму написати
или још горе
кад помислим
и уплашим се
да никад ништа нећу написати.

О велике ли пометње!

Ни трага ни гласа од Створитеља
а ја нагађам
и увеличавам
овако дивно стање
мога меса!

НЕБЕСА

Висина ме изненади
и прогута
одједном
из засједе.

Како да се одупрем
ударној снази челичне игле
што рушилачки пада
одозго
из ковачнице
која се често замеће
на темељима моје
унутрашње хране?

УНУТРАШЊА

Ипак
неки Велики закон
изван земаљског реда
успоставља поредак
у мојим стиховима
што црпе сву снагу
и служе мени-жртви
да поклекне
судбинском терету
изнутра.

Ох душо
како мудро
забављаш се тијелом!
Твоја оргија
ванземаљска је страст
што кратко траје
и оставља ме
у разореном стању.

Брижно исписујем
неку врсту сна:
Унутрашња грађа мога бића
мора се што прије рашчланити
и отпочети
живот без сметње!

ПУТОВАЊЕ

Пут којим идем
и не осврћем се
не обрћем око осе
зараза је
што законом вјероватноће
излази
и прелази
из свег
и свачег
у овакве као што сам ја.

Пут се не враћа у извор муке
из које почиње
већ гради вјечну Архимедову спиралу
по којој кружим
и удаљавам се од центра
истине
коју слутим
и назирем
па је као такву
овога пута негирам
и остављам за сљедеће
активно путовање!

ПОЕЗИЈА

Ах:

То је бистри Ум.
Језик ослобођен предрасуда.
Отворене реченице
мојих главних брига.
Расуло које доводим у ред.

Заправо
сад се избављам
прије времена!

ПОСЉЕДИЦЕ

Не постоји оно
што се осјећа свим чулима
без обзира на љепоту
уграбљене мисли
што води у замршене
предјеле вјечности.

Рад до исцрпљености
на овом феномену
само је ужурбаност моје крви
и свих досадашњих
вјекова поезије
што почивају
над
и под гробовима
Хомера
Дантеа
Бранка
и осталих.

Али
мени не преостаје
ништа друго него
да се плодим стиховима
и живим у заблуди
као сви претходници
и они који ће

сутра
можда
доћи!

МОЋ КОЈА НИЈЕ

Исто је писати о ружама
прије
или послије кише.

Пишем о свему
не бих ли освојио
голема пространства.

Има ствари
и појава
о којима нико
никад не пјева
а оне су такође пјесме
јер саме себе пјевају
не чекајући мене
и мени сличне.

ТОБОГАН-ЛАВИРИНТ

Ријеч се подешава
увођењем емотивности
дужином посљедњег слога
наглашеним мјестима
и сопственом врпцом
што се одмотава
до далеких предјела
неслућеног склада
што се по ко зна који пут
обнавља
помоћу подјетињених
погледа на свијет.

Пракса показује:
Оно што личи на замку
одскачна је даска
чији угиб ствара енергију
чини формуле
са изненадним непознаницама.

Ја видим јасно
путању
по којој клизе ријечи
или језгро ове пјесме
које мијења
боју мога лица!

ЈЕДНА ЈЕДИНА РИЈЕЧ

Тумачење живота
заснива се на убјеђењима
да живот има
или нема крај.

Мозак се усуђује да размишља
и буде присутан
у сваком копкању
по тајнама.

Али
то што он зна
и говори
само је једна једина ријеч
коју ми на Земљи
рашчлањујемо
на безбројна подручја
и дисциплине
тврдећи да постоји
ово оно
и тако даље...

Мозак није отишао далеко
јер ме ево сада
спутава графичким кривуљама
да језиком који није
ни његово ни моје власништво
овладам

свим
и свачим
оним што има
и нема крај
а што је иза
воде
хране
и ваздуха!

КРОЗ КРВ

Када улазим
у многе предјеле
Природе
и Размишљања
ширим се
и отварам
без милости израњам
и настављам трк
преко попрсканих површина
прстима низ мокро лице
наниже
наниже
да ишчупам срце
мога унутрашњег двојника
који уздише
тешко дише
издише
послије дугих путовања!

ЗБИВАЊА ОКО ПЈЕСМЕ

Тамо гдје
почиње моје тијело
одгонета се пјесма.

Раст ријечи се наставља
празним причањем
и објашњењима
што се силовито приближавају
и гласно чују
из уста мојих саговорника.

Доста
за данас је доста!
Упоредимо
ове двије врсте казивања
у шакама процијенимо
њихове тежине
и вагајмо
вагајмо
до слједеће пјесме!

ИЛИ

ПО РОЂЕЊУ

Језик је тајна
подарена
мени – разумној цјелини
да барата околином
и ако се икад изгради
у великог пјесника
онда
и суштином околине.

Пјесник се не ослобађа језика
ни после смрти
а то значи
да је преварен у животу
и да се узалуд
опкладио са књигама
како ће све нестати
свршетком његовог организма
најсавршеније конструкције
што постоји
међу
покретљивим честицама!

ЊЕГОВО ВЕЛИЧАНСТВО

Језик је пилула
која се гута сваки дан
на општу несигурност
појединих ријечи што настану
у датом тренутку
без обзира да ли се чак
и исписују
у бесвјесном стању
или како друкчије.

У пјесми
језик се преврће на главу
и чека
да се крв слије у њу
па да зацјева
како је небо црвено
како се он језик
одриче улога које има
и да се непоштено користи
међу људима
што су нерасположени
према главној функцији
Његовог Величанства.

У породици
као у пјесми
ријечи се каче
и уз тресак

кидају
свака на своју страну
уз сопствене трошкове
свакако!

ОПАСНО ПРОТЕЗАЊЕ

Кад језик зазвучи
или се слуша
или не слуша.
Међутим
сад смо овдје да га слушамо
и аплаудирамо
за подвиге
у многим ратовима што их је повео
за добробит нас младих језичара
које судбински интересује
и пјесма
али нас мучи
њено протезање кроз вјекове
па ипак
о па ипак
пристајемо њома да се служимо!

РЈЕШЕЊЕ

Треба језик прочешљати
и заклету му се
на вјерност
или брачно путовање
кроз све предјеле
што их је с правом
закупио.

А то што ћу исписивати
тамо неке стихове
обавезан је животни дуг
за сва добра дјела
која ми чини
Његово Величанство.

Бићу покоран
и тужан
али срећан
и радостан
брз у послузи
затворен у себе
бићу чувар материјала
Његовог
пред спавање!

ЗАДАТАК

Будите добри
и надувајте
своје мождане мишиће
па размишљајте мало
удубите се.

Уколико сте маштовити
и спремни на одрицања
метаноја ће бити уносна
јер већ по одлуци
да учините тако нешто
указаће се предјели
једноставног зеленила
у којем нема јабука
крушака
и остале воћне робе
коју без зеленила
свакако
бирате
и купујете
по самопослугама.

Елем
указаће се зеленило
или многобројно лишће
а ваш је задатак
да за секунду-двије
дакле врло брзо

промијенте на неки начин
боју тога пејсажа
што се тако огроман указао
и мирује.

Нема вјетра
ту ваздух не струји
већ неколико хиљада година.

Кажете:
Немогуће!
То је лудост!

Хвала
на услузи
и пристанку да учествујете
у дограђивању
и формирању
организоване цјелине
коју ми занесењаци
зовемо:

ПЈЕСМА!

СТАЊЕ БЕЗ ПРЕМЦА

Не знам
зашто тако силно
волим да разговарам с људима
који пишу пјесме.

Моја жеља да будем
присутан
у свакој слутњи
нагони ме да изјављујем
свашта
чак
и погрешно
изговарам ријечи.

Знам да постоје путеви
кроз нејасне предјеле
али
како ли се може стићи
до њиховога конца
из овога што ме мами
и подстиче на
живот без преседана!

ШУПЉИНА

У разроокости мога језика
већи је угао гледања.
Језичка правила
међусобно замењују осе.

Уз ритуал
наднаравно стање
врши синтезу:
Све је на окупу!

Плашљиво се опредјељујем
за најдужу ријеч
напрслину
коју обликујем по звучности
у директној вези
са срећним мозгом.

Кретање издвојене масе
или шупљина језика
захватају крцати простор
који је настао
прије моје појаве
и функционише на принципу
наизмјеничних
насртаја крви!

ИЗ НИШТА

Моје су намјере увијек исте:
Омогућити сједињење
вражјих несугласица
што варљивим мировањем
букте
из сна у сан.

Нисам онај који бира
и тражи
најбоље прилике
за отпочињање убрзане радње
при којој тјелесна грађа
попушта
и крцка
до смакнућа.

Хватам све што се укаже
на прописној раздаљини
од мојих чула
када свим срцем живим
за ову заблуду!

ЉУБАВ

Питко биће пјесме
мрцвари ме
и тјера да се нећкам
изјашњава се за мирно живљење
тражи да се разумијемо.

Ја бијесан тврдим:
Прошло је вријеме
драга пјесмице
када су обожаваоци
клањали твојој појави.
Данас гори ломача
заједничке патње.

Али
ипак
ја те љубим
мушки се приближавам
хоћу да те зграбим
као неки прије мене.

Ја тебе
или
ти мене
доста је изазивања
спреман сам за несрећу!

ЈА КОМАНДУЈЕМ

А овдје
све се запетљава
и раштимава
послије безглавог трчања
на прозивку самогласника
и грлених гласића
што се вијоре као заставе
изнад готових пјесама
или ове у настајању
а ја командујем
надљубавно!

СЛОВОСЛАГАЧ ИЗГУБИО ПАМЕТ

РАЗЛАГАЊЕ ЖИВОГ БИЋА

Не би требало ваљда
да браним ово што пишем?
Испоставиће се да постављам
замку
и увлачим Вас
у џунглу стихова.

Рекли сте кроз нос:
А
и ти пишеш поезију?
Па да видимо?

Ја сам дрхтао
и разлагао дугачку пјесму
на дијелове:
У први иду људи
у други било шта
у трећем је опадало лишће
кроз четврти текла вода
кроз пети крв
и тако даље
до неког бесконачног броја
којим се обиљежава тај
последњи комадић мога знања.

Само уз помоћ поезије!

ПРЕВОДИЛАЧКИ РАД

Ово је пјесма
коју сам превео
са свог језика на Ваш.

Нисам нимало сумњао
у обостране предности
и могућности
да се мој говор изрази
свакодневним ријечима.

Све се улијевало
у већ припремљене канале
а мени је преостало само
да убризгам живот
неартикулисану масу
и прихватим Ваше услове:

Птица без крила
не може да лети
јер то се противи
свим облицима биолошких
и гравитационих
сознања!

Лист воде такође
не може пресјећи рибу
јер шаран је чвршће
агрегатно стање!

Затим сте ме приморали
продерали сте се
како пјесма
не смије имати гестове
како она није живо биће
које млатара рукама
и доњом усном
опомиње на опасност.
Нема пјесма гестове!

Добро
у реду.
Ово је само преводачки рад
и заједнички документ
о нашем сучељавању.

ПОЕЗИЈА ИМА СВОЈЕ ЉУДЕ

Не могу дати
некакав нарочит рецепт
за справљање овога мелема
којим се видају
здрави
и болесни
дијелови мога живота.

Ах
незгодно би било
да се открије било шта
о овоме о чему се
вјековима говорка по школама:
Поезија је вјечита!

Слажем се
и додајем:
Нема човјека
на кугли земаљској
који би ушао у крај
и тајне
нитима ове женске чарапе
што има своје присталице
и готово!

ДОКАЗИВАЊЕ ЖИВОТА

Поезија има своју истину
различиту од оне док ручате
не знам шта
или одлазите
до неизбјежног мјеста
гдје прерађена мјешавина
напушта бајну утробу
и сурвава се у неповрат.

Говорио
или не
исто ти се пише
увјеравали ме неки скоро.
Бог те пита гдје поезија настаје!
То ни он не зна
а камоли ти
који бадава
исписујеш своју заоставштину
по читаву ноћ
и пола дана
отприлике!

ТУ САМ

Чује се:
Овај пише о великим темама
изгара
 и напушта
 наше легло
најљепшу догодовштину
коју пружа мили живот.

За узврат
указујем се
 и с висине падам
 у најжешћу сумњу.
Врат сломио
 или не
 није важно
важно је да сам ту
да се браним
 и настављам слова
овога ситниша што прска
 и просипа се
изван хартије
а влага се не види.

Само се осјећа у костима!

РАДНО ВРИЈЕМЕ

Пишем пјесме
и чудим се откуд снага
у мом крхком тијелу
да неуморно
и уз претјерано задовољство
чиним такву работу
за коју многи кажу:
Није потребна
и уносна!

То је
веле
забава
послије радног времена.

Моје радно вријеме траје
двадесет
и четири сата
а одавно осјећам потребу
јавља се нужда
да живим
и радим
два дана у једном!

ДВА ПУТА ДВА

Насупрот сам Природи
када попуштам
унутрашњој
гравитацији бића.

Природо
наше јединство
више нема смисла!
Давно сам вјеровао
у сласт јабуке.

Из потребе да опстанем
независно од тебе
пришао сам овом послу
што брзо одвлачи на страну:
Два пута два
да ли су четири
и томе слично?

НИЈЕ ЧАС ЗА ПИСАЊЕ

Поезија је озбиљна ствар.
Она тражи прибраност
и уступање простора
гомили привиђења
што узајамном сарадњом
стварају
животно дјело.

Зато
овај улаз у неизвјесно
може се окривити
за скрнављење најчистије
духовне радиности
може се открити
тајна умјетности
или моја неспособност
да одока оцијеним
величину поступка
и самог чина писања!

МИРНА САВЈЕСТ

Нешто се може научити
а нешто подарити
ако пишеш пјесме
и сарађујеш с људима
који добро баратају
специјалним случајевима
или животним навикама
оних
што немају шансе
за опроштај
слатко спавање
и мирну савјест.

Ко ти гарантује да си у праву
и да оно што твоја
глава опредмети
има људски смисао?

Немој се дрмусати самосвјесно!

Стави палац на чело
и питај:

Оче
зашто си ме правио
кад ниси знао
и ниси могао
правилно
да ме распоредиш?

Напомена

Ово издање књиге штампано је поводом четрдесете годишњице изласка *Матерњег језика* 1978. године у едицији *Пегаз* Књижевне омладине Србије у Београду. Оно обухвата песме које су се појавиле у првом издању *Матерњег језика*. Дакле, овде се неће наћи циклус *Песме при руци* из другог (1995) и трећег (1996) издања, који је настао 1994. године и тематско-мотивски, то јест поетички био другачији од *Матерњег језика*.

У четврто допуњено издање *Матерњег језика*, у циклус *Или*, од 36–42. стране унео сам шест песама насталих у време када се рађала ова књига. То су песме: *Задатак*, *Стање без премца*, *Шупљина*, *Из ништа*, *Љубав* и *Ја командујем*. Објављене су крајем 1977. године у новосадском *Гласу омладине* у циклусу *Матерњи језик*, затим, у новосадском *Књижевном билтену* (будућем *То јесту*) у циклусу *Ах*, те у београдском *Студенту* у циклусу *Живот без сметње*. Дакле, то су песме написане и објављене у периодици непосредно пре појаве књиге *Матерњи језик*, која је штампана крајем октобра 1978. године.

Зашто се тих шест песама тада није нашло у књизи, као ни у досадашњим поновљеним издањима *Матерњег језика*? Одговор се налази понајпре у мојој младалачкој процени, то јест одлуци да формирам свој првенац на трагу једне изјаве грчког песника Одисеја Елитиса – да песничка књига, поготово прва, не треба да има више од тридесет песама. Прво издање *Матерњег језика* имало је двадесет девет – то су биле и године живота Бранка Радичевића (којег, иначе, уз Хомера и Дантеа, помињем у књизи), што ме је такође на неки необјашњив начин вукло да не одступим од своје замисли. Чак сам помишљао да *Матерњи језик* требало би да садржи двадесет седам песама – по годинама живота другог Бранка – Миљковића.

Елем, ово ново, четврто допуњено издање *Матерњег језика* садржи тридесет пет песама. Оно што је најважније и најлепше, и што ме чини веома срећним у овом тренутку, јесте чињеница да шест уврштених нових-стarih песама у потпуности припадају атмосфери, тематској окосници и мотивским круговима *Матерњег језика*.

Н. Г.

Appendix

(Песме унесене у четврто издање)

ГРУЈИЧИЋ, Ненад

1. Zadatak. U: Književni bilten (Novi Sad). – Br. 3 (decembar 1977), str. 3. Zajed. stv. nasl.: Ah!
2. Stanje bez premca. U: Student (Beograd). – ISSN 0039-2693. – God. 41, br. 23-24 (23. novembar 1977), str. 11.
3. Шупљина. У: Глас омладине (Нови Сад). - ISSN 0350-395X. – Год. 3, бр. 96 (10. новембар 1977), стр. 10. Зајед. ств. насл.: Матерњи језик.
4. Из ништа. У: Глас омладине (Нови Сад). - ISSN 0350-395X. – Год. 3, бр. 96 (10. новембар 1977), стр. 10. Зајед. ств. насл.: Матерњи језик.
5. Љубав. У: Глас омладине (Нови Сад). - ISSN 0350-395X.. – Год. 3, бр. 96 (10. новембар 1977), стр. 10. Зајед. ств. насл.: Матерњи језик.
6. Ја командујем. У: Глас омладине (Нови Сад). - ISSN 0350-395X. – Год. 3, бр. 96 (10. новембар 1977), стр. 10. Зајед. ств. насл.: Матерњи језик.

РЕКЛИ СУ
О „МАТЕРЊЕМ ЈЕЗИКУ”

Славко ГОРДИЋ

Око наслова Грујичићеве песничке прве књиге лебди омаглица слутњи и питања модерне филозофске и књижевне мисли. *Матерњи језик!* Је ли по среди Крочеова идеја (инспирисана старим Хердеровим и Хамановим учењем) да је поезија матерњи језик човечанства, да су језик и песништво у основи једно: стварање, потхрањивано и усмеравано силама имажинације? Или је, можда, у питању песничка овера структуралистичке „филозофије система“, која даје повлашћено место језичкој активности, приписујући јој независан тоталитет? Или је, напротив, реч о отпору наметљивој филозофији људског језика, отпору инспирисаном једном „филозофијом човека“, која у језику види „природну установу“? Јер, како вели Микел Дифрен, „за сваког човека постоји његов матерњи језик који представља подлогу и храну његовој мисли, и човек у њему обитава онако као што заматак обитава у мајчиној утроби: он ће од мајке морати да се одвоји, али ће увек остати окружен њеним старањем и нежношћу“.

Само јаки разлози допуштају подвргавање једне песничке књиге теоријској „анкети“. Овога пута то право нам дају бар два обележја Грујичићеве књиге: језик и поезија су њен *предмет*, више неголи њен субјекат или њено поднебље, и, потом, у њеном *писму* има толико категоријалног језика и толико дестилисане појмовне бистрине да ове текстове, и нехотице, пре него са икаквим литерарним узорком, упоређујемо са маниром и стилем *дефиниција*. Песнички опит Ненада Грујичића изведен је чисто и доследно. Како у његовом схватању песништва, тако и у његовом песничком чину задивљује кристална и дефинитивна јасноћа става и искуства.

(1979)

Јован ДЕЛИЋ

Грујичић се првом књигом представља као један од свјежијих гласова најмлађе српске поезије. Ријеч је о пјеснику који је запитан над самим собом, над својом поезијом и над матерњим јези-

ком. Упадљива је сигурност пјесничког рукописа, упадљиво је и јединство књиге која није прављена као збирка различитих пјесама, већ као цјелина.

Основни тематски круг ове књиге је мисао о пјесми самој, однос пјесме и пјесника, пјесника и матерњег језика. По томе пјесник се уклапа у настојање модерног пјесништва да пише пјесму која себе мисли. Нов је, према нашем налазу, по једној менталној драми која се налази у жижи ове поезије. Лирски субјект *Матерњег језика* је у расколу кога је свјестан: наима да је поезија *моћ која није*, да је добрим дијелом и немоћ и меланхолична заблуда, узалудан посао, *непрестано копање по утврђењима/ што их нико вјековима/ није освојио*, али да је истовремено ствар ђавоља, вулканска, ствар крви, мяса и мозга, ствар сна и јаве, јер линија матерњег језика *пролази кроз срце/ и наставља се/ до порођајног мјеста*, јер је *ванземаљска страст* кратког трајања која оставља пјесника у разореном стању.

Поезија се у практичној појавној сфери јавља као некадра и слабушна, али је у менталној сфери унутрашња нужност, ментална драма. Зато је Грујичић пјесник пјесниковог раскола, пјесник *велике пометње*. Грујичићев модернитет огледа се и у мајсторству ироније. Ако даљи Грујичићев рад буде у знаку прве књиге, онда ваља очекивати пјесника.

(1979)

Драшко РЕЂЕП

Ненад Грујичић говори, и пише, дугим реченицама свој *матерњи језик*, и у својој књизи (*Матерњи језик*, Књижевна омладина Србије, Београд, 1978), и у свом разговору, који је још и утишан, озбиљан и преозбиљан. Указујући како је језик тајна, и како *одгонета се пјесма*, и то *тамо гдје почиње моје тијело*, са Природом и Размишљањем као својим интимним фаворитима, Грујичић, у генерацији наших песника има властити знак, са преломљеним и покадшто у два маха витопереним линијама песничког смисла.

Још је све тако одушевљено и тако младићки одрешено, са бременом недоумица и многобројним упитницима, да ће прво име које исписујем на маргинама његових песама, али и његових чис-

тих, смиренних разговора о поезији, бити Антун Бранко Шимић. Међутим, у хуморној, ироничној каткад постави тих вретенастих песама које, још, трагају и за језиком ослобођеним предрасуда, али као оно негде под руком Бранка Миљковића, нису ослобођени семинарских заноса, на дну велике, ноћне претраге по властитом бићу, наводи се и оваква слика: *Расуло које доводим у ред*. У исти мах и наглашена свест о истини песме и властитих настојања да се *освоје голема прострaнства*, сасвим се издвајајући међу нашим најмлађим ауторима, ова лирика вехементно напомиње континуитет, изричитост и распру.

Могу да верујем да је то пред нама жива, амбициозна пролегомена за песнички говор који наилази. У новосадском песничком кругу, појавио се аутор који тумачењу живота придаје значења првих и потоњих ствари, у песми и око ње, и стога ће још и више бити увећана наша радозналост за Грујичићеве књиге које наилазе после овог тако аутентично свог *Матерњег језика*.

(1979)

Адам ПУСЛОЈИЋ

Ненад Грујичић припада кругу младих стваралаца који су *све научили*. То кажем у смислу: за њега више нема *језик је тајна*. Још тачније, Грујичић зна да тајна управо ту и започиње. Ненад Грујичић не таји своју поетику. Напротив, он од ње ствара песнички простор, тематику, материјал, став. Поезија: свакодневне вежбе, пискарање по папиру, којим се тешком муком може извући понека истина.

Као да овај песник жели да се одреди већ на самом свом почетку. Касније ће, чини се, доћи и „права поезија“. У том погледу Ненад Грујичић је жртвовао читаву своју збирку, метафорички речено: читав свој *матерњи језик*. Ова се збирка указује као својеврсни поетски дневник; све њене песме имају у првом плану Реч, Језик. Индикативно звуче и називи наредних циклуса у књизи: *Збивања око пјесме* и *Словослагач је изгубио памет*.

Најчешће, Грујичић започиње своју песму ставом или голом констатацијом: *Језик је тајна, Кад језик зазвучи, Треба језик прочешљати, Поезија има своју истину, Поезија је озбиљна*

ствар, Језик је пилула... Затим следе песничке експликације, развијање теме, увођење у поетску материју и најчешће, изненађујуће баналан завршетак песме.

Реч је о својеврсној песничкој дистанци од поетске материје и о доказаној надмоћи песника над тематиком. Грујичић влада својом песмом, од почетка до краја. Од свог читаоца, овај песник тражи максимум концентрације и упућености „у ствар“. *Матерњим језиком* Ненада Грујичића наша поезија само добија. Реч је о чистом добитку.

(1979)

Момчило ПОПАДИЋ

Матерњи језик је брутална, њежна, оштроумна, поштена и сврсисходна књига младог човјека (и младог пјесника) која, неоптерећена наносима лектирâ, школских програма, стилских вјежба-оница и других реквизитарија наводнога пјесништва, отворено збори свакидашњим језиком о свијету и времену, те о себи самој.

То је бестидно отворена књига о срцу, глави и језику у којој се не предудавно испредене пређе сентименталних полуписмењака споменарског типа; у којој административно-бирокарске хрпе а-ката, формулара и дописа не заклањају поглед, у којој се пјесник игра на оштрици бријача не падајући у банално и не падајући у бездан слаткорјечивих бесмислица које су *као* лијепа, његована и маникирана књижевност.

То је књига с јајима, са срцем и с памећу!

То је збирка пјесама о којој се о *обичном* пише *умно* и о *умном* – *најобичније*. Читко. Питко. Мудро. И помало иронично. Цијелу је књигу немогуће, авај! цитирати, а опет: тешко се одлучити за једну пјесму.

Насумце отварам књигу и преписујем пјесму *Моћ која није*:

Исто је писати о ружама/ прије/ и послје кише./ Пишем о свему/ не бих ли освојио/ голема пространства./ Има ствари и појава/ о којима нико никад не пјева/ а оне су такође пјесме/ јер саме себе пјевају/ не чекајући мене/ и мени сличне.

(1979)

Миливој НЕНИН

Прва књига Ненада Грујичића има своју архитектонику: не можемо говорити ни о једној песми ван контекста књиге, који их обогаћује и чини целином. Па ипак, унутар те целовитости могли бисмо, увеличавањем наслутити два дела књиге. Први се део тиче односа песме и песника.

Питање сазнања, осећања, пристрасности. И све то настаје из односа душе и тела (почетак нереди). Душа и тело су ту, уз дух и језик, елементи структуре, тј. структура сама ове књиге (термин „структура“ употребљен је у значењу које му даје Хон Кроу Ренсом). Душа је моћна, обесна, јака. Она је заводница. Она и напушта и прва прилази. Она би да лови, истражује, она често не зна шта хоће. Ње се песник не тиче, проблеме између ње и њега она не решава.

На другој страни је тело; оно зна шта хоће: храна, пиће, ваздух. Захтеви скромни и поштени. Душа одлучује о судбини тела, а заљубљена је у себе. Она се игра телом (*Ох душо/ како мудро/ забављаш се тијелом*).

Ово је књига која је очекивана, или тачније, књига која је била *неопходна*; књига која својом појавом, ставља на тас експеримент и беспредметни артизам и вага их. Доводи их у питање. (Сетимо се појаве Бранка Миљковића и довођења у питање вредности „слабог стиха“).

Кад говоримо о првој књизи, мислимо на другу. Овде то није случај. Ова књига је заокружила једно виђење, један судар са стварношћу и неизбежним, и као таква живи пуним животом.

(1979)

Хамдија ДЕМИРОВИЋ

Затрпавани из дана у дан тонама намрченог папира у виду првих и, нажалост, не само првих књига пјесама разних аутора, а најчешће којекаквих шерета и естрадних мангупа који у поезији, особито римованој, виде форму врло прикладну за пучко шагачење или испуцавање вишка „духовитости“ заосталог након при-

чања вицева, у таквој једној ситуацији врло ријетко нам се пружа прилика да наиђемо на добру, оригиналну и свјежу књигу неког почетника. Тим прије треба поздравити књиге оних младих пјесника који показују да им поезија није никакав хоби, или надомјестак за еротску неживљеност него, напротив, озбиљна оприједјељеност и питање од највиталнијег значаја за читав њихов духовни живот, питање које се тиче самих основа (њихова) бића. Такви пјесници обнављају вјеру у снагу вокације, јер пјевати данас, у једном свијету који нема никакав кохерентан систем вриједности, па ни осјећања за изворни значај естетског, није ни најмање лако, како се чини неким нашим дичним „интуicionистима“ који то раде без икакве припреме и осјећања за одговорност.

Прва књига пјесама младог Ненада Грујичића показује неке од тих особина које јој дају легитимацију за улазак у круг малобројних остварења која задовољавају и оне строже стандарде. Књига је занимљива, свјежа, одмјерена тона и пробране фразе (што се не може рећи за многе друге пјесничке покушаје). То је пјесништво које настоји да прикаже властите процесе, модалитете свога уобличења у оно што зовемо естетском творбом. Пјесник пише о настанку пјесме, мање о пјесми самој; он покушава да пјесму разгласи и пред свима покаже механизам којим то биће тик-така, а то је поголем залагај и за веће пјеснике од њега. Свеједно, он то покушава.

Али задовољавање одређених критерија није још надилажење самог сировог материјала пјесме, његово трансцендирање у значење. Грујичић, наиме, остаје на самој граници гдје онострано интервенира и преузима пјесму у своју надлежност. Он се томе сваки пут уклања када дође час, а оно га, наравно, на то неће упозорити; на самом рубу трансценденције сировог онтичког материјала пјесме у онтолошку њену вишеслојност. Грујичићева пјесма еквилибрира настојећи да одржи равнотежу, умјесто да се слободно баци у бездан трансцендентног које се с друге стране баријере помаља.

Чини ми се да ово недосезање руба проистјече из основа саме поетике коју је пјесник себи изабрао, точније из једног њеног битног одређења – из тежње да се језик покаже и докучи као циљ, а не средство поезије. За пјесника је то тај матерњи језик којим он покушава да говори и којим преиспитује темеље бића. Јер, тај језик је једино средство артикулације које му стоји на располагању;

он, напосто, нема другог избора до да кроз језик искаже нешто од оног што око њега и у њему бива.

То преиспитивање очитује се, понајприје, у сумњи према „реалитету“, према језику свакодневља и пукој инерцији битисања, који и није „матерњи језик“, него тек средство комуникације. Тако пјесник улази у *circulus vitiosus* у којем језик постаје циљ, а не средство и, слѣдствено томе, коначни продукт није нека завршена цјелина, остварење што га зовемо пјесмом, него један могући језички облик неке могуће пјесме. Пјесник настоји „свакодневним вјежбама/ пискарањем по папиру/ извући понеку истину/ из овога што ме окружује/ и очему силовито размишљај прије/ и послјије спавања“.

Мјера озбиљности коју доноси Грујичићева прва књига даје нам за право да је оцијенимо као вриједан допринос ономе што се у поезији данас, код нас, остварује. Јер, пјесник који је свјестан да језик није ничије власништво него опће добро, према којем се треба пажљиво односити, пјесник који зна да је говорити „матерњи“ већ постало неком врстом авантуре у свијету који заборавља да је тај језик једино средство помоћу којег је могућно ићи на путу препознавања смисла свега што јест, такав језик заслужује пажњу.

Грујичић је направио први корак: препознао је, и настојао да то другима саопћи, да је језик наш матерњи риједак дар (јер аутобус га, на примјер, нема па о себи не зна ништа), да му треба прилазити озбиљно опрезно и са светим поштовањем, будући да је он битна мјера нашег постојања; да тим језиком говоре пјесници (јер, онај други, свакодневни, остаје с оне стране барикаде), те да је њихова трајна задаћа да, путем свог језика, упознају друге са истинама бића до којих су дошли. А ови треба да се потруде да што боље разумију тај свој, матерњи језик. Грујичићу сада преостаје још „само“ онај други, тежи корак – да тим језиком и сâм проговори.

(1979)

Србољуб ИЛИЋ

Већ својом првом песничком књигом, Ненад Грујичић покреће озбиљно и за књижевнике суштинско питање: шта је писање и како се оно остварује? Исписујући своју збирку искључиво у пр-

вом лицу, песник нам казује исповести које смо, у прво време, склони да припишемо његовом личном искуству у писању. Такав утисак може да се наметне приликом првог, одвише нехатног или недовољно пажљивог читања. Моје схватање Грујичићевих исказа не задржава се само на његовој личности и искуству. Читајући ову књигу, ја не читам само Ненада Грујичића, већ и добар број песника који су попут њега или слично њему, муку мучили са оловком, папиром и речима, или страховали да никад више неће написати песму.

Не желим да тврдим да у његовим песмама нема личне боје, личне ноте и личног гласа (таква тврдња уистину не би била одржива), али налазим да је његово прво лице више последица тежње да се уопште изнађе могућност за постизање говора, говора на једном општијем плану, него последица жеље да се првим лицем изрази само субјективно искуство.

Управо овај, општи план, и промиче недовољно будном читаочевом оку баш због честе употребе првог лица. Писање је, мислим да је таква порука Грујичићеве књиге, једна врста сна у којем наше биће проналази себе и у којем поистовећује себе са Природом и Размишљањем. И појам Природа и појам Размишљање можемо заменити речима: творачка моћ. Писање је такав процес у којем наше биће настоји да се створи.

(1979)

Војислав ДЕСПОТОВ

Предметност текстова Ненада Грујичића произвео је свет поезије. Писање, поезија, песма, песник, речи – то су углови између којих песник образује живу геометрију индивидуалног искуства. Али, геометрија је позната и поново запрепашћујућа. Она сведочи: живот је поезија и, још више, писање поезије. То је апокалиптична шема. Крај света у коме постоје бициклови, сатови, жене, мушкарци, деца, непријатељи, градови, кревети итд... „Матерњи језик“ је пример стварања таквог затвореног света. То је модерна поезија, модерна по катаклизмичном духу. Има ли то последице за самог, живог песника ових себи окренутих песама? Не знам. То су приватне радости и патње. Има ли уопште кретања

„личне стварности“ унутар специјализоване, затворене стварности?

Дошло је љуто време обрачуна са митом, демистификовања поезије њеном сопственом предметношћу. За разлику од оних који су том обрачуну пришли са самосвешћу која их држи на ироничној, интелектуалној и „правој“ раздаљини од традиције и мита, Грујичић поставља поезију као предметност поезије тако што задржава право да остане у кругу остарелог мита. Да ли је тада он жртва? Кретање постоји. Али, није ли гостовање у животу, на планети, још само вечерас у овој вечности која ником не припада, оправданије од кретања, гостовања, игре и поезије у само једном духу, у једном миту, у живој модерној и свесној, али тешким мермером затвореној гробници језика и искуства?

(1979)

Рефик ЛИЧИНА

По самом наслову, који је неочекиван, али према унутрашњој стиховној грађи сасвим оправдан, наслућујемо главну песникову преокупацију. „Матерњи језик“ у овом случају значи – језик песников, језик преко кога се песник опходи са људима. Он је, код Грујичића, мост или веза преко којих се све упознаје и прима, то је она заједничка компонента појавних ствари и унутрашњег песниковог бића. Вештим распоредом „искрзаних“ речи, учинио је написано модерним. Повратио је рухо тим речима, једно ново, разуме се, песничко рухо. У томе видим вредност и богатство Грујичићевог језика.

Друга омиљена компонента Грујичићевог певања јесте душа под којом се подразумева песников унутарњи слушни апарат где се све прелама. Душа је код овог песника универзална јединица којој све супротставља и чији му је суд најважнији.

Песник је зачуђен телом, често у телу немоћан да се одупре спољашњем и непознатом. Стога, прилази души и покушава да је одреди, да је уведе у акцију, извуче из ње све што га је нагнало на ужасан занат зван – песма. У таквим песмама Грујичић је јак, зрео и особен.

(1979)

Душан М. КНЕЖЕВИЋ

Најзад се налазимо, слободно речено, пред „видљивом књигом“. Услован термин који треба да одстрани једну од давнина мистификовану тему – писање, језик, пјесник, стих ... Самим насловом *Матерњи језик*, прва књига пјесама младог (али језички и садржајно формираног) песника из Новог Сада, Ненада Грујичића, показује његову усмјереност. У књизи, коју је издала Књижевна омладина Србије у едицији „Пегаз“, језгровито и досјетљиво, а надасве јасно, свети чин писања је истовремено огољен до чистог заната, али и уздигнут до неприкосновене потребе самог пјесника.

Видни су покушаји писања *пјесама о пјесми* у антици, код романтичара, у покретима и књижевним групама XIX и XX вијека, тако да наизглед ова преокупација Ненада Грујичића не изгледа свјежа. Али напротив, *Матерњи језик* је дао склоп очишћеног стиха и размишљања о том стиху, гдје се сам пјесник уноси у ткиво пјесме у толикој мјери да више не разазнаје почетак себе и наставак поезије: *Тамо гдје/ почиње моје тијело/ одгонета се пјесма*.

Ова књига може да се прочита за непуних пола сата. Али то нека не завара, у томе је њена снага. Двадесет девет питких пјесама, стављених у три „чаше“ тј. у три циклуса, толико завааравају својом јасноћом да, када се каже *у пјесми/ језик се преврће на главу / и чека/ да се крв слије у њу/ па да запјева*, означава слободу Ненада Грујичића да се одвоји од пјесме, да је угледа разголићену, да јој приђе када жели, с леђа, са стране или сучелице, да је преврће, разгледа, надгледа. Говорећи о неким „међутемама“, о неопјеваним дијеловима човјекових дјелатности, Ненад Грујичић сасвим отворено и без цинизма закључује зачуђујућу истину: *Има ствари / и појава/ о којима нико никад не пјева /а оне су такође пјесме / јер саме себе пјевају / не чекајући мене/ и мени сличне*.

Овако речене, те неопјеване теме, овдје су добиле своје чврсто мјесто. Оно што даје јасну боју овој књизи, њен препознатљив мирис, јесте чист и чврст говор о „свакодневним вјежбама“, „утврђењима / што их нико вијековима / није освојио“, о томе како „неки Велики закон / изван земаљског реда / успоставља поредак / у мојим стиховима“, наводећи да „језик је пилула / која се гута сваки дан / на општу несигурност/ појединих ријечи“.

Сами наслови пјесама – „Оловка“, „Велика пометња“, „Збивања око пјесме“, „Преводачки рад“, „Поезија има своје људе“, „Није час за писање“ – упоређују оловку са женом, ријешавају се природе као вишка у писању, говоре о расулу ријечи и слова које доводи у себи правилан ред, о превођењу поезије на обичан говор разумљив свима, о чишћењу језика од клица и од ругалица, о тијесном времену у коме „јавља се нужда/ да живим/ и радим/ два дана у једном!“.

Матерњи језик Ненада Грујичића јесте свјежа, заокружена књига. Овдје нема падова толико видљивих у првим књигама. Поезија је зацјелила ране, те је више не гледа ни сам пјесник, она види саму себе, не у огледалу, него у себи, унутар свога бића гдје су дозвољене само чисте конструкције ријечи.

Немоћан да се угледа другачије (а могућ једино тако), у завршним стиховима своје књиге, пјесник себе сврстава у можда незахвалну, и у овом случају прејаку, категорију прогнаних пјесника: *Оче/ зашто си ме право/ кад ниси знао/ и ниси могао/ правилно да ме распоредиш?*

Ослобођена метафоре (која данас спектакуларно и, можда, бесправно умире у многим часописима и књигама), ова заједница стихова сигурно ће наћи не само изражајно мјесто у пјесмама које су заокупљене самим својим бићем, него ће, за извјесно вријеме, надрасти и самог аутора.

(1979)

Жељко ИВАНКОВИЋ

Ако је поезија уистину „матерински језик људског рода“ – (*Poesie ist Muttersprache des Menschengeschlechtes*), како то каже Хердер, онда је Грујичићева књига стихова *Матерњи језик* многоверно показала једну од најзначајнијих тенденција у савременом „материнском језику“, која већ увелико захваћа знатан дио младе пјесничке генерације у нас.

Хипермодерно, у врло култивисаној слици, коју као пјеснички предложак нуди Грујичић, неријетко се доима као орнамент, али је и друга страна тог пјесништва изражена – сликама свакодневнице у својој поезији пјесник се успиње до трајнијих сазнања. Значајно би било истаћи да неке од пјесама чине апологију писа-

њу, поетску интерпретацију поезије и друго, што није никаква новина, али ми то истичемо јер Грујичић иде у свјестан напор поновног оживљавања поезије себепјева.

Пошто је то Грујичићева прва књига, можемо рећи да је он *Матерњим језиком* показао и свој дар и свој профил, заједно са могућностима које неоспорно има.

(1979)

Владимир КОПИЦЛ

Уколико бисмо, након пажљивог читања и успостављања свих потребних односа према првој књизи Ненада Грујичића, желели да посегнемо за оним типом констатација или запажања који ће маштајући Грујичићев песнички опус увести у простор најмлађе југославенске поезије и донекле му одредити место унутар тог простора, неопходно би било навести чињеницу да се овај аутор, према својим опредељењима на плану израза, прикључује оној формацији млађих српских песника чији су песнички напор и резултати тог напора, на основу брзоплетог и не претерано разложног реаговања текуће књижевне критике, већ одређени термином „урбана поезија“.

Не улазећи у разматрање примерености самог термина, нити у вредносно процењивање овог песничког тока, који у последњих неколико година нагло нараста, доживљава пуну верификацију, па чак у извесним случајевима постаје и књижевна тема дана, можемо констатовати да Грујичић, срећом, не припада оној матици овога песничког и поетичког опредељења коју карактерише проблематично уверење да се „урбаност“ и модерност у поезији постижу простом трансплантацијом топоса градског амбијента у раван поетске мотивике и имажерије. Тако се, прелиставајући странице *Матерњег језика*, ипак нећемо суочити са захуктаним тролејбусом или ескалатором: Грујичићево везивање за круг „урбаних песника“ јесте уочљиво и нужно, али не на основу мотивике, већ на основу опредељења за колоквијалну основу поетског језика који је носилац његовог израза и за један специфичан облик проблематизације самог феномена језика у домену поетског, Грујичићев поетски исказ је доиста препознатљив, лако приступачан, течан – у извесној мери чак претерано разговоран, гото-

во причљив. У границама тог модела исказа не срећемо се с отежавањем израза, разбијањем и раслојавањем граматичке структуре говора, с унутрашњим стварним радом на језику, а чак и присутна разумејеност стиха у многим песмама (чију функционалност у склопу опште линеарности израза и значења често није могуће одгонетнути) пре одаје утисак недовољне концентрације и извргавања начела песничке економије, него стварног формалног императива.

Поред тога, након пажљивије анализе песничких текстова који чине Грујичићеву прву књигу, у извесној мери се чини оправдано тврдња да видна проблематизација песничког језика (и језика уопште), која је евидентна на значењском, садржинском нивоу текстова, није пропраћена одговарајућом фактуром стиха нити другим сродним елементима формалног инструментарија, дакле, оним *унутрашњим пратиоцима* аналитичког приступа феномену песничког језика, што би се могло очекивати од аутора који, према сопственој декларацији, сматра да „треба језик прочешљати“, Грујичићево проблематизовање језика, дакле, ниуколико није она врста проблематизације која тежи анализи самог медија, формалној иновацији или досезању нових могућности језика у поезији: његово инсистирање на интересовању за феномен језика је пре интересовање за постојање и експликацију могућности *по којој* поетски чин постаје доступан и остварљив. Тако језик у овим текстовима постаје „Његово Величанство“, олтар којем се треба поклонити и којем треба приклонити двојне атрибуте тела и душе да би се остварио поетски чин по коме се постаје песник, демијург који по одобрењу и моћима језика ствара умножени и најтежи језик – поезију.

Наравно да би се овим Грујичићевим ставовима могла приписати примеса романтичарског или неоромантичарског приступа кључним члановима комплекса поетског, али се, ипак, чини адекватнијом могућност избегавања оваквих решења. Наиме, песнички глас аутора *Матерњег језика* је ипак свеж и самосвојан, а у основи његовог израза назире се велики ентузијазам за могућности песничког говора, велика тежња ка изражавању и успостављању општег дијалога (унутрашњег и спољашњег) са собом, својим песничким двојником, језиком, песмом, светом и његовим примарним манифестацијама. Поезија је за њега судбинска, али ипак свакодневна делатност која „тражи прибраност“ и мада је

Грујичић преокупиран самим бићем песника и самим песничким чином са свим његовим амбивалентностима, о чијим нас замршеним стазама аутор помно обавештава у бројним својим песмама, у његовим текстовима налазимо многа занимљива решења, многе вешто одмерене значењске и смисаоне обрте, као и поједине садржаје обогаћене примесама за овај и овакав поетски контекст благотворне ироније и аутоироније, без којих би нам поједини стихови, па и читаве целине, често могли зазвучати само млада-лачки занесено и звучно.

На основу свих ових момената, као нека врста могућег генералног суда о првој књизи песама Ненада Грујичића, могао би се поновити већ наговештени став да почетна сума поетских остварења овог младог аутора садржи одлике и вредности преко којих се он формално и квалитативно прикључује једном од средишњих токова наше најмлађе поезије, а исто тако би се могло изрећи и уверење да се од Грујичића – уколико се ослободи исувише видне фасцинације самим (својим) досезањем позиције песника и могућношћу да са (пренаглашеном) свешћу о датостима те позиције разматра и поетски транспонује све садржаје којима приступа, уколико у извесној мери омеђи приступ своме *личном* исказу, својој повремено готово интимистичко-приватној присутности у равни поетског, те у њој да више простора „освајању големих пространстава“ путем освајања нешто *тежег* израза, и форме, нужних за испуњење веома озбиљног песничког задатка који сам себи поставља – могу очекивати и даљи вредни књижевни резултати.

(1979)

Миодраг ПЕРИШИЋ

Грујичић је спокојан на тлу поезије – с једнаком лакоћом обрађује и „велике“ и „мале“ теме. У претходној књизи *Матерњи језик*, Ненад Грујичић је с лакоћом, али и одговорно, одмеравао смисао самог чина писања песме и употребе језичке грађе. Грујичић као да прелази на нови степен „баратања околином“ (у једној зрелој песми у „Матерњем језику“, Грујичић пише, отприлике, да после коректног упознавања с језиком песник може да „барата о-

колином“, а ако постане и „велики песник“, онда може да се бави и „суштином околине“.) Често је „баратање околином“ и „природним стварима“ обележено песничким хумором... Оно што је видљиво у несумњиво најуспелијој књизи међу остварењима аутора о којима је било речи јесте да Грујичић сопствене песничке идеје остварује чистим и прецизним језиком који је једноставан и, притом, речит.

(1980)

Иван НЕГРИШОРАЦ

Ненад Грујичић је разборит песник.... Од антике, разборитост се убраја у основне човекове вредности. За Платона и стоике једна је од четири кардиналне врлине. Аристотел саопштава да је њена вредност у „тачности у погледу онога што води циљу“, а по Епикуру, вреднија је и од филозофије. Да ли је њена употребљивост и у песништву таква, да ли може довести до великих стваралачких резултата, показаће еволуција песника Ненада Грујичића.

Једна од особености која Грујичића издваја из круга млађег песништва јесте и специфична прозирност његовог језика. Поезија Ненада Грујичића оцртала је веома занимљив поетички лук. Ушавши у српско песништво крајем 70-их година, овај песник је од самог почетка понудио живописне прилоге наглашеној социокритичкој интонацији поетске речи. Тражећи простор сопственог идиома негде између преиспитивања песништва и језика као друштвених институција, с једне, и животне свакодневице као кљуночног тематско-мотивског изазова, с друге стране.

У песми *Преводилачки рад* из *Матерњег језика* аутор вели да је принуђен на уступке, на превођење "са свог језика на Ваш". Између осталог читамо и услове: *Лист воде такође/ не може пресећи рибу/ јер шаран је чврстије/агрегатно стање*. Откривамо, дакле, да песник због неких спољних околности мора да се одрекне личног језика и да свој рад сведе на *преводилачки*. Истовремено, налазимо и својеврстан обрачун са извесном песничком праксом обученом у метафору као њеној суштини, али то означава и обрачун са собом, са властитим раним стиховањем. У раним радовима нашег песника постоји једна кратка песма са ова два стиха: *На*

површини/ Лист воде/ Пресеца рибу, али њих се песник не одриче, иако их пародира; он прихвата само неке спољње условности.

У песми *Радно вријеме* завршни искази намењени су једној у основи хиперболично-патетичној конструкцији слављења песничког рада, аутор исказује потребу за временски неограниченом посвећеношћу. Поетски аскетизам тиме се опасно приближио неразложном патосу и сладуњавим ефектима, због тога песник вели: ... *а одавно осјећам потребу/ јавља се нужда/ да живим и радим/ два дана у једном*. И тако, вештим маневром, помоћу исказа који асоцира на физиолошко стање организма (*јавља се нужда*) аутор нас за моменат преведе на терен хуморног суочавања телесног и поетско-узвишеног, чиме се бритка оштрица једног патетичног исказа толико отупи да више није опасна. Не сумњамо да Грујичић брижљиво исписује текстове, и поред извесне лакоће колоквијалног, очигледно је да избору речи посвећује изузетну пажњу.

Телесно је предмет ироније у неколико песама; то потврђује извесне опаске већ изречене о тој ауторовој опсесији; "бајна утроба", каже се у песми *Доказивање живота*, да би се одмах иронисало могуће другачије поетско опредељење везујући за сферу физиолошког реч "неповрат", обично употребљавану у другачијим контекстима: *где прерађена мјешавина/ напушта бајну утробу/ и сурвава се у неповрат*. Склоност ка иронији, дакле, испољава се у *Матерњем језику* када се опредељење за поетски аскетизам опасно приближи патосу, онда када треба очистити простор за лично поетско уверење, и посебно, када се уплиће мотив телесности.

У Грујичићевом *Матерњем језику* није страно повезивање стваралачког са еротским. Присетимо се песме *Оловка* која пореди оловку са женом, чин писања са сексуалним чином.

Најпримеренији облик књижевног писма оваква интелектуална природа нашла је у референцијалном говору ослобођеном метафоричности, говору са извесним дахом апстракције и потиснуте сликовности. Пиктурални елементи негде су у дубини песме да би ослободили простор поигравању чарима сопштавања, исказима који привидно претендују на истинитост. Отуда већину својих песама Грујичић завршава ускличником, као да целу песму жели да сведе на један став, али најчешће то чини уз пуну свест о сложености игре у коју се упустио.

Језик овог песника, стога, врло је разборит, промишљен и јасно вођен, а томе разалог ваља тражити и у тематским слојевима песничке структуре. Да је то збиља тако сведочи и чињеница да се тематско усмерење Грујичићевих песама релативно лако може одредити. Песник, по правилу, јасно зна о чему пева. Он се не препушта асоцијативним ломовима основне тематске линије, он се од те линије не удаљује превише, а ако удаљавања има, онда се оно доживљава као благо стилско проширење простора, које треба зачинити ситним – додуше, не и неважним – додацима. Наслов је код нашег песника најчешће врло прецизна информација, он је упута читаоцу – често сасвим непосредна, понекад иронијом закриљена – којим смером кренути.

(1982)

Михајло ПАНТИЋ

Грујичић се, наиме, прво јавља књигом *Матерњи језик*, мета-поетским пројектом који звучи асонантно у односу на иронијско истогласје 70-тих, и не само због тога представља једну од најбољих првих песничких збирки новије српске поезије. *Матерњи језик* је сасвим дефинисано, целовито поетско остварење (које показује да успела метапоезија, упркос разним приговорима, ипак јесте истинска поезија), а њен аутор је одмах, одједном, „готов песник“.

Већ од првог тренутка свог јављања Грујичићева поезија је (заслужено) добила своје пажљиве и устрајне тумаче. Захваљујући томе (за разлику од многих остварења песникових генерацијских садруга) јасније се види контекст њеног читавања, њене мене (и мане), особености, вредносни узлети, значења, и падови. Међу досадашњим читањима Грујичићевих стихова ваља најпре издвојити читање Славка Гордића који је, уз особену филозофску актуализацију значења *Матерњег језика*, сковао до сада најпрецизнију синтагму/ознаку променама склоног Грујичићевог певања. *Сетна скепса*. Владимир Копицл је, такође, инспиративно прочитао *Матерњи језик* и описао поезију из те књиге као „личан мета-поетски дискурс“, присутан у површинским токовима, местимично обогаћен реалијама света и титрајима личности песника.

Укратко, поједини текстови о Грујичићевим књигама (нарочито о *Матерњем језику*), зарад своје проницљивости и аналитичне валидности, једноставно обавезују нове тумаче, па се и овај осврт делимично ствара као проширена *реплика* ранијих читања. О Грујичићевим стиховима најпотпуније је писао Иван Негришорац... одређујући Грујичића као *песника разбора*.

Најбољи Грујичићеви стихови, одмереношћу и „тачношћу“ (тачношћу, на поетски начин), као и тежином да (у сопственој промени) докуче и дочарају необухватљивост света, јесу од истинског песничког немира. (1988)

Зоран ЂЕРИЋ

Моје познанство са Ненадом Грујичићем дуго је готово колико и његов књижевни стаж. Нешто пре појаве Грујичићеве прве књиге *Матерњи језик*, његове песме имао сам прилику да прочитам у *Књижевном билтену*, који је преименовао у *То јест* и дуго успешно уређивао и популарисао у књижевном свету управо Ненад Грујичић. У генерацији књижевних стваралаца која је деловала (јер је ту студирала) на Филозофском факултету у Новом Саду 70-их и 80-их година, Грујичић је био први који се „окњижио“, који се потврдио као аутентична књижевна појава.

Матерњи језик је имао велику рецепцију, придонео аутору пуно епитета и афирмисао га у књижевности. Другом књигом *Линије на длану* која се убрзо појавила код угледног београдског издавача *Просвете* – Грујичићев ауторитет се још више учврстио, тако да је он суверено „владао“ међу својим савременицима који су афирмацију тек стицали, а књигама се јављали коју годину касније.

У *Царској намигуши* Грујичић остаје веран језику који је „посисао“ са *Матерњим језиком*, том звуку и мелодији које је тако страшно призивао и испитивао. Матерњи језик је, и на овом примеру врло успела метафора која апсорбује, ферментира, па онда исијава низ значења од значаја за разумевање *Царске намигуше*, као и Грујичићеве поезије уопште.

(1990)

Душица ПОТИЋ

Прва књига Ненада Грујичића, *Матерњи језик* (1978), отворила је поетички процеп у контексту веризма седамдесетих и, тематизујући поезију, наговестила надолазећи постмодернизам. Грујичићева друга збирка, *Линије на длану* (1980), међутим, огласила је песников повратак веристичком поетичком концепту, усмеравајући се не само на стварносни свет већ и на социјални миље. Прве две Грујичићеве збирке означила су два обрасца његових стваралачких интересовања —постмодернистички и веристички.

Овај несвакидаши спој Ненада Грујичића указује на сву еластичност модернистичке лирике, на њену тежњу ка первертирању усвојених песничких модела, али и на имплицитну критику постмодернистичке поетичке херметичности. Веризам за који се Ненад Грујичић опредељује није усмерен само на стварносни свет већ се ближи оном виду писања који је Предраг Палавестра именовао као критичка књижевност.

(1993)

Ласло БЛАШКОВИЋ

У овој књизи је оно најбоље од Грујичића. Она представља тачку с које се пружа најчистији и најдаљи поглед на Грујичићев песнички труд. Постоји једно заборављено индијанско племе у Јужној Америци, чији припадници сваки час мењају лично име. Оно може да зависи од доба дана, временских прилика, или тренутног расположења човека који га носи. Компликован али моћан изум, зар не? (Нарочито ако је реч о, за овакве прилике справљеној, куварској измишљотини). Али, пошто се уметност меша са оном другом духовном авантуром, у којој моћ веровања превазилази тзв. истину, где је данашње име Грујичићеве поезије, када она говори са свих страна, из свих ствари?

Све ово би требало да послужи и као одмичући декор, бежећа позадина металитерарном дискурсу првог издања *Матерњег језика*, као и свих мена Грујичићевог песничког бића, које је он похитао да прослави. Управо се у једној од уводних песама у другости, *Живот и сан*, наш песник представља као иронични ау-

топсихоаналитичар, дајући себи улогу тумача конкретних снова, аутопоетичке гатаре. Ту је и почетак Грујичићеве аутопоетичке варке, односно поетског ткива које се гради од личног блиставог интерпретативног промашаја. Закупљеном, песниковим савршено личним разјасницама, читаоцу се неухватљиви основни текст чини као слика заборављеног претка, а све ове, једино видљиве стиховане фусноте – као начин да се понови борхесовска једначина, у којој су писац и читалац променљиве, а песнички текст – тетовирано *икс*, око које све види. Прва видљива *шизофренија* Грујичићевог песништва, крштеног и окруњеног *Матерњим језиком*, огледа се у *конфлику* ијекавице (којом је песник исписао ране радове) и екавице, у којој пева сада.

Наоко техничка појединост, објашњена детаљима из белешке о писцу, није никако безазлена: обележити његово песништво *ијекавском екавицом* није само метеорски оксиморон, склопљен перцепцијске импресије ради, него и кључна фигура Грујичићеве поетике. Она нас, у једној равни, одводи њеном невидљивом, мелодијски–самом–себи–довољном зјапу, а одмах за тим, тврдој, непристрасној екавици која кида са себе звучне ђинђуве. Пролазак кроз Грујичићев *Матерњи језик* тако се чини као договорени меч. Но било би сувише просто да ствар остане само језичка. Наиме, други видљиви поетички расцеп огледа се у следећем: у Грујичићевом песништву су једно на друго устремљени и чудно померени традицијски неосветљени путељак и кварно сведочанство истинског лирског савременика, као и сликовна, кустуричинска склоност поменутој неореалистичкој маски кроз коју се провиде ноте – писана музика натуралистичке метафизике. Или, метафизика свакодневице, што ће бити жиг његових потоњих књига.

Какав је још наш песник? Понекад се чини да му језик не може ништа. У тој *садржајно* аутсајдерској ситуацији, Грујичић је час разбашкарен, час углачан, растројен и униформисан, свезнајуће инфантилан, потпуно опседнут собом као разликом. Без обзира колико залутао у живот, он тражи своју ругалачку, мртвачку слику кроз иронично, самоубилачко лирско *ја*, које се стално види као неодољиви Предмет, распет у мазохистичкој личној Историји. Вероватно би му се свидело да чује да је његово песништво – изругивање високој верности пролазног звука.

Дотакнимо се овде једне конкретне ствари. Придодајући *Песме при руци* младалачкој поезији, Грујичић, наизглед, није наставио да пева о песничком чину, али је опредељујући се да пева о завичају, завичај идентификовао са језиком, алудирајући у коначном значењу на онај пресветли књижевни топос у ком се вели да је језик – једина песничка домовина.

(1996)

Ненад ШАПОЊА

Већ читање прве Грујичићеве песничке књиге, *Матерњи језик*, отвара простор за његова питања о томе како песник препознаје властиту субјективност... Доследношћу, и добром мером у току властитог хипостазирања у језик, Грујичић се, видимо, већ у својој првој књизи дефинише као целовито изграђен песник. Проблеми овако дефинисане песничке субјективности смештају се у, наоко, једноставном троуглу живота, времена и писања. У првом пропитивању песника над светом, он се усредсређује на феномен писања као на могућност задобијања стваралачког атрибута за властито биће кроз изричај, кроз купање у језику, као најбољу варијанту за душу која се безуспешно покушава дефинисати у стварима окружења. Ово купање, сучељавање са стварима свакодневног, дешава се у језику, који и сам пропитује песника, односно, наводи га да пита, о значењима ствари, или о покретима душе. Као своју иманентну естетику, ове песме нуде оно несводиво и неодредљиво, оно што је више од слутње, а мање од извесности.

Поетски субјекат, сав устрептао између унутрашње хране и челичних игала спољашњости, у фином и ненаметљивом сусрету духовног и опипљивог (који ће се, видимо, заострити у контрапункту других књига до радикално баналног, гротескног и циничног), често алогично и уз афористички обрт, спаја у својим изричајима оно што је на немогући начин спојено и у нашим битностима – неодредљив дух, и, тренутно, неоспорно, тело.

Песме *Матерњег језика* јесу програмски, односно пролошки низ који сведочи о једном песничком покушају обухвата, једног надегзистенцијалног личног одређења у нестишљивој пучини језика. Ови конкретни поетички путокази говоре о снима у којима

се указују и живот и писање као обичајност, о пометњи у којој се нескривено исказује као стваралачки страх, о поезији која је језик ослобођен предрасуда, о моћима знања и певања, о иронији преводилачког рада као метафоре песничства и његових мими-крија, о истини света која не мора нужно бити песничка, али, која, тада, губи атрибуте егзистентног, о сагласју, уосталом, бића и света које се исказује поетским.

(1997)

Саша РАДОЈЧИЋ

Грујичићева прва књига *Матерњи језик* (1978), када се појавила, колико год да се на први поглед уклапала у трендове језичке иронијске и критичке поезије седме деценије, поседовала је нешто особено и другачије, што ју је препоручвало као један од најбољих прилога младих песника у то време. Особеност о којој је реч састојала се у наглашеној ауто- и мета-поетичкој амбицији, која је резултовала низом успешних песама о језику, песми и писању. Насловна синтагма "матерњи језик" постављена је изразито у иронијском контексту.

У Грујичићевим песама, *језик је пилула/ што се гута сваки дан.../ језик се преврће на главу* ("Његово Величанство"), али исто тако *језик је тајна* ("По рођењу"), па зато песник поставља задатак: *Треба језик прочешљати/ и заклету му се/ на вјерност/ или брачно путовање/ кроз предјеле/ што их је с правом/ закупио* ("Рјешење").

Морамо бити опрезни приликом процењивања смисла онога што песник у иронијском склопу предлаже (прописује?) да треба учинити с језиком, матерњим језиком; јер у наставку песме он сопствени задатак, задатак онога који испишује тамо неке стихове, види у служењу језику, у томе да буде чувар Његовог материјала/ док спава.

Занимљиво је да је већ почев од своје прве књиге, Грујичић ступио на становиште које допушта да се у поезији види узвишена делатност (она је *мелем*, *има своју истину*, она је *вечита*), а да се истовремено о тој узвишеној делатности говори сасвим иронијски. Када буде касније, у другим збиркама, ову унутрашњу разлику појачавао елементима гротеске, песник ће опасно испро-

воцирати наша очекивања, а поготово наше или-или претпоставке. С пуно разлога би могло да се тврди да Грујичићев првенац *Матерњи језик* није ништа изгубио на актуелности и свежини у односу на време свог појављивања, што је потврдило и друго, *Песмама при руци*, допуњено издање ове књиге које је објављено пуних 17 година аксније.

(1997)

Слађана МИЛЕНКОВИЋ

Поезија је „бистри ум“, „језик ослобођен предрасуда“, каже Грујичић, а песничка мисија – „избављање прије времена“. Прва књига носи интригантан наслов, „Матерњи језик“, и већ ту песник се одређује у односу на језик и свет. Показује велику свест о језику и песничком стварању. По њему, песник се рађа предодређен за писање, јер, каже писање је „обичај“, навика која има корене још „пре рођења“. Поезија је и „свакодневна вјежба“ којом извлачи „понеку истину из овога што ме окружује“. Ненад Грујичић износи своју поетику, већ формирану, јасну, што је реткост за прву књигу. Износи сукобе младог песника са околином која не разуме писање и намеће му да пише тек „после радног времена“. Помало иронијски, песник све сагледава са надмоћне дистанце.

(1997)

Ранко РИСОЈЕВИЋ

Прва Грујичићева књига *Матерњи језик* покала је да је млади pjesник био савршено свјестан авантуре у коју креће, али и нешто више од тога, потребе да већ на почетку изврши инвентарисање свога основног алата. Он није запјевао из свег глас, пуног грла и одушевљења за овај свијет, него с дистанцом својственом својој генерацији која пјева о пјевању еда би се, колико је то могуће, видјела у огледалу сопственог, матерњег језика. Али то сигурно више није језик који је посисан са мајчиним млијеком, него говор околног свијета који је више непријатељски него пријатељски, више лажан него искрен.

Лажемо се – каже у једном стиху пјесник. У односу на претходну генерацију, поготово ону која се опијала надреалистичким проседеом, сном као инспиративним миљеом, Грујичић пише: *Сан сам занемарио/ као начин за одгонетање/ живота*. Али стварни сан је као инспиративна подлога ипак, и на сву срећу, остао у срцу Грујичићеве пјесничке умјетности. Сан о језику као кући предачке хармоније.

Писање, као проклетство размишљања *о путешествију/ кроз нејасне предјеле/ и враџбине пјесме*, одмиче пјесника од испуњености *раним сјећањима* и примиче новој алхемијској илити чаробњачкој враџбини. *О велике ли пометње!* – вајка се пјесник пред сликом свијета без створитеља. Јасно – то је мјесто испражњено и пјесник га испуњава.

Хватање у коштац са тајном властитог животарења једини је пјесников посао – али тајна се открије на крају, докучује он на свом почетку. Тако се улази у дугогодишњи ропски, најамни однос, у служби језика који се претреса и испитује у потрази за оним што има али се не даје површном ствараоцу. То је пјесникова *анабаса*, његов *Пут којим иде, Језик ослобођен предра суда, Рад до исцрпљености над/ и под гробовима/ Хомера/ Дантеа/ Бранка и осталих*.

Пјесник мора да закуца на сва могућа врата свога језика, да ништа не поштеди свог уплитања ма колико свијет био тврђава за себе, ма колико *пјесме... саме себе пјевају/ не чекајући мене. Језик је тајна*, али говорење у вјетар не доприноси одгонетањуте тајне. Скупа с језиком, кроз језик, у језику, који јесте пјесниково *тијело* одгонета се истинска моћ исказивања. Пјесник мора да се жртвује, у име *Његовог величанства*, да га слави, да хули на њега, да му буде првосвештеник, али и да блудничи с њим. Тако је Грујичић објавио *urbi et orbi*, свој улазак у српску поезију. Не да буде пред њеним вратима, него да уђе у лавиринт, *улаз у неизвјесно*, са својом језичком нити.

(1997)

Зоран БОГНАР

Први сусрет са поезијом Ненада Грујичића оставља варљив утисак – читаоцу се учини да је лака, једноставна и непосредна поезија, да долази из ведрога и екстатичног песничког бића које у неким кључним слојевима одређује и естрадна компонента. Међутим, кад читалац дуже остане над овом поезијом, кад се више пута врати од прве до најновије књиге, нужно промени своје мишљење. Јер дође до закључка да је то поезија јаког лирског субјекта који је дубоко замишљен над свим оним што се збива у животу. Сучавајући се са бројним појавама у човековој свакодневици, Ненад Грујичић је схватио да иза сваке појаве стоји неко тајанство.

Грујичићева прва песничка књига *Матерњи језик* обележена је младалачком индивидуалношћу у којој с укрштају екстаза и меланхолија, али касније како је као песник сазревао и развијао се, његова поезија се богатила сазнајним и уметничким искуствима, све је више тежила ка савршенству песничких облика и ка лирском рафиновању језика. Исходишта за своју лирску модерност Грујичић је видео у стилској перфекцији, густини и изражајности слика и симбола, у мелодији, у ритму, у звуку стиха. У нашој поезији ретки су песници који с толико унутрашњег жара стварају своју поезију као што то чини Ненад Грујичић. Он своју песму готово да и не ствара, он је живи.

(1997)

Милица ЈЕФТИМИЈЕВИЋ ЛИЛИЋ

Поезија је и настала из човекове потребе да досегне и вербално отелотвори тајанство света, космоса, себе. Потврду за ову тврдњу налазимо на самом почетку обимне збирке изабраних песама Ненада Грујичића, „Чистац“, у песми (из „Матерњег језика“) *Унутрашња /, гле, каквог ли наслова!/: Ипак/ неки Велики закон/ изван земаљског реда/ успоставља поредак у мојим стиховима/ што црпе снагу сву/ и служе мени-жртви /да поклекне /судбинском терету изнутра./*

Шта рећи пред овако експлицитно исказаним признањем? Бити изненађен искреношћу човека у песнику или сматрати то проми-

шљеним гестом песничког субјекта, јер шта ће на то рећи свемоћни творци модерног певања који „стварају песничке конструкције“, који моделују језичку грађу по своме нахођењу а не по тамо неком Божјем, шта он има са њиховом песничком радио-ницом? Доста му је и што је створио овакав накарадни свет!

А, ето Грујичић признаје његов удео, односно сопствени удео у Божјем или у Великом закону изван земаљског реда, и у томе треба тражити један од кључева за дешифровање његове комплексне поетике које се као и код других песника артикулише у експлицитним исказима и која је органски срасла са бројним песничким сликама, метафорама, али и насловима. Уосталом, аутор је то лепо формулисао у некој врсти предисловија на вратима књиге "Чистац", јер ко би боље проникнуо у његово стваралаштво од њега самог, а он је своје теоријско познавање литературе потврдио у бројним радовима, књигама.

Ево тог исказа који је врло индикативан за уобличавање песникове поетике: „Песничку уметност, њен живот, онтолошки храни и одржава таленат за таленат, пандан ономе што називамо свешћу о дару као видовитом еросу. А, без таквог, у тоталној прогресији, ероса, нема ни танатоса. Нема, дакле, ни човека ни света.

Песниково је да, поводом свега, не мистификује, већ да, озарен, отвара и проналази нове стазе и богазе у језику над језицима“. Након ових речи долази избор из песникове прве песничке збирке „Матерњи језик“ који дубље потврђује песниково опредељење да из језика изнети запретану тајну света, из речи која је и слика и предмет и мисао, која је енигма и разрешење, која је стуб света, јер „на почетку беше реч“. Језик је за Грујичића и полазиште и исходиште.

(1998)

Павле ПОПОВИЋ

После књиге изабране поезије, *Чистац*, која почиње песмама из практично целог *Матерњег језика* (па се ту може говорити о још једном новом издању овог чувеног песничког првенца), дат нам је свеобухватан поглед и увид у целокупно досадашње песничко дело Ненада Грујичића. Може се говорити о томе да његова

поезија представља саме врхунце нашег савременог књижевног стваралаштва.

Песник Грујичић се не либи и не боји такозваних општих места у поезији, јер нема општих места, постоје само песме и непесме. Све су речи подједнако невине и чисте. Зато Грујичић пева, неоптерећен, чистом детињом душом, снагом лирског нагона, али и снагом свог интелекта и врсног познаваоца, како оне старије тако и, савременог песништва. Његова поезија, мада увек везана за одређену амбијентацију, миље и време, изражава и шире, универзалније феномене живота (есенцију), па је често у обичном детаљу, свакодневnoj појави, могуће препознати и оно што је опште, битно и изузетно. Ретко ко у нашој савременој поезији тако суверено и виртуозно влада стихом, а да притом, сопственим ритмом и мелодијом пева о самим обичностима живота, проналазећи у њима оне поетичне необичности које се налазе у богатој руди живота.

У литератури, како каже француски писац и публициста Жан Ришар Блок, постоје линијски пилоти, тј. они који плове магистралним правцима, и они други који се баве истраживањем. Ово мишљење користио је и Петар Џацић, пишући на једном месту о поезији Ивана В. Лалића, негде пре тридесетак година. Учинило нам се данас да је ово Жан Ришарово мишљење применљиво и на поезију Ненада Грујичића. Њему припада, исто тако и једно и друго место. Грујичић јесте песник који се креће магистралним путем савремене српске поезије, али јесте и онај који понешто излази из неких униформних токова. Он проширује постојеће могућности, не мири се са постојећим духом певања. Ако се некада за Бранка Миљковића, с правом говорило да је принц наше поезије, сада се усуђујемо рећи да Ненад Грујичић и његова поезија неизоставно припадају том племству.

(1999)

Дамир МАЛЕШЕВ

Могло би се без претеривања рећи да Грујичићева књига и *Отац и мати* затвара у овом тренутку један лирски круг са његовом првом књигом *Матерњи језик*, јер обе представљају у исто време и извор и ушће Грујичићевог певања, и уопште доживљаја

света. Овај поглед уназад, у сопствену прошлост, загладан у дубине слојева матерњег језика, од истог је егзистенцијалног значаја као и оно прадавно освртање песника, архетипског песника Орфеја. И једно и друго освртање носе драматику сумње и вере, и једно и друго су с горчином испевана химна стваралаштву... Песмом се језик рађа, дарован човеку од Бога у стању рајског савршенства, али песмом језик потврђује и своју пуну зрелост у вековима човекове историје. Песникови родитељи за песника представљају персонификацију матерњег језика.

Ниједан истински песник не може а да не поставља себи, непрестано, то судбинско питање: питање о смислу и оправданости сопственог певања. Код неких песника је ово питање скривено "између редова", шифровано не само метафором већ и метафором метафоре, љубоморно (и каткад стидљиво) чувано од читалаца којима се оно открива тек при ко зна ком ишчитавању и удубљивању. Код неких других песника, ово питање се намеће као опсесивно и поставља се увек изнова, увек са замахом и жестином, увек са свежим и непресушним надахнућем. Више или мање препознатљиво у тексту, што зависи од „песничког темперамената“, од песникове интровертности или екстравертности, ово питање је саставни и неотуђиви део песникове мисије у свету и као такво има морални карактер. Али, оно је и резултат песникове самосвести и производ је песничког мајсторства, што значи да ово питање поставља само онај песник који поседује дубоку свест о значају језика.

(2002)

Мирослав ЕГЕРИЋ

Ненада Грујичића, песника, пратио сам од његове књиге *Матерњи језик* (1978), до ове најновије изабраних и нових песама, у штампаном низу, *Светлост и звуци*, за коју је добио престижну награду *Скендер Куленовић*. Судећи према спектралном гранању његове имагинације и раду укупног опажајног регистра за стварност, могло би се рећи онако како је Ранко Рисојевић у свом извршном предговору за књигу *И отац и мати* написао: „Одједном читалац осјећа вријеме, простор и поетски субјект као оличење поетичког обрасца до којег се може доћи само дугим пјесничким

дрилом и, потом, заборављањем свега наученог.“ Другим речима, песник зна оно ретко знање *да појединачно доведе у видик општег* а да се ни једног трену не брише значај појединачног у том савезу *појединачно-опште*. То једноставно упућује на мисао да је у таквом ткању песме имагинација учинила *своје*, ставивши до знања да појединост у поезији није само на Земљи и кад се јасно види њено земно порекло.

(2005)

Милош ПЕТРОВИЋ

Ненад Грујичић је своју песничку одисеју кренуо од афирмисања матерњег језика (1978). Његова непослушна оловка заговара поетичку идеју да се у уметности слобода осваја и да је песма по себи простор слободе. Књижевна критика, уз неколико изнимака, радознало је пратила поезију Ненада Грујичића. Већ прва књига *Матерњи језик* најавила је „готовог“ песника, како се децидно исказао Михајло Пантић. Славка Гордића импресионира „кристална чистота и дефинитивна јасноћа“ песниковог става и искуства, а Јован Делић је међу првима истакао да се песников „модернитет огледа у мајсторству ироније“. Иван Негришорац издваја песникове језичке игре, метафоре, симболе и приче „које поседују врло чврсте кључеве за семантичко отварање текста“. И Саша Радојчић је у поговору књизи „Чистац“ представио Грујичића као „песника разлике“, која се огледа „у унутрашњој разноврсности индивидуалног песничког развоја“.

Песник је своје кључне поетичке ставове саопштавао и у својим песмама. За Грујичића све што постоји предмет је поезије, те изгледа да песник опевава опевани свет. Али, у милион варијаната, како је у Стокхолму говорио Иво Андрић, у бескрају варијаната, тако да код правог песника изгледа да *ствари и појаве саме себе певају* („Матерњи језик“).

Дакле, песник језиком одгонета и стварни живот и дотиче бескрај. У песми *Разлагање живог бића*, у „Матерњем језику“, он верује да је поезија једина која помаже у одгонетању бића. Чиме? *Бистрим Умом и језиком ослобођеним предрасуда*, песник *расуло живота доводи у склад и ред*. Грујичићева песма је леп спој стварносног и метафизичког, духовности и игре.

Песму *Каца* песник и есејист Ранко Рисојевић, Бањалучанин, сматра „темељном“ Грујичићевом песмом, а сврстава је и међу најбоље песме савремене српске поезије. То је прича о каци коју прави отац а син му помаже уз сумњу мајке да од тога посла породица има неке користи. „То је требало гледати“ – почиње песник усхићено – „кад отац прави кацу // под жалосном врбом у Гомјеници!“ И сад следи прецизан опис прављења каце, што указује на једну онтологију сваког мајсторског рада, не само качара, него свуда, и у уметности, у поезији посебно. Следе низови стварносних стихова зарад општег лирског утиска. Поетско је овде у лепоти минуциозног описа настајања каце, од прве и дуге и првог ексера до кружног дна и сипања воде да преко ноћи „лепотица небрекне... и ниједна кап // за цео живот не исцури.“ Завршен посао – мајсторско дело, као и ова песма/поезија Ненада Грујичића.

Има једна сјајна линија српске поезије позната под именом стражиловска линија. Она креће од Бранка, преко Лазе Костића и Црњанског, па онда Десанка Максимовић, Милан Дединац, Стеван Раичковић, Иван В. Лалић. Њој припада и Ненад Грујичић. Њу одликује прозрано треперав лирски контекст, једноставност и када је грађа сложене структуре, мелодија и спонтана поетичност.

(2006)´

Желидраг НИКЧЕВИЋ

Лош од своје изванредне прве књиге, *Матерњи језик*, Грујичић јесте баштиник и настављач наше понајбоље лирске традиције, са благим призвуком херметичности, која не тежи површним ефектима. У његовом случају, међутим, сасвим је видљиво и чујно рафиновање већ утврђене лирске дикције, која допире из далека. И као што обично бива кад се достигне одговарајућа тонска висина, дуга стваралачка путања нашег песника сажета је и концентрисана у веома особен и препознатљив лирски глас, тако да увек можемо рећи: ево Ненада Грујичића, овде вибира његов јединствени поетски нерв!

Грујичић има једну рану песму (из „Матерњег језика“) с насловом *Разлагање живог бића*, и она почиње занимљивим питањем: „Не би требало ваљда/ да браним ово што пишем?“ Ова песма је из прве књиге, из оне деликатне испитивачке позиције кад се о песништву размишља отприлике као кад се спремате на дуг пут, па се осврћете око себе и прикупљате оно што је неопозиво ваше, кад очигледно постоји потреба да браните интегритет и сувереност, да се живо биће песме заштити од разлагања. Иако и сâм критичар, Грујичић одавно гаји извесну резерву према критици и критичарима, и она јесте оправдана.

Нема сумње да је критичка анализа поетског стваралаштва увек нека врста накнадне памети. А осим памети, у њој до изражаја долази по дефиницији мање аутентична, изведена сензибилност. И при том – увек имате осећај да се анализом нешто кваре и повређује, да се нешто споредно намеће, а нешто битно изостаје. Међутим, тај хендикеп је неизбежан, нарочито кад имамо посла с лириком која – нешто слободније речено – ни себе до краја „не познаје“. Која јесте свесна своје снаге, али јој не одређује унапред правце распрострањања. Која се стално комеша и мења, која радосно испробава различите интонације и регистре, не пристаје да буде коначно именована. Таква је лирика Ненада Грујичића.

(2009)

Срђан ОРСИЋ

Већ у првој (а вредној и запаженој, што је права реткост) својој песничкој збирци, *Матерњи језик* (Књижевна омладина Србије, 1978.), Ненад Грујичић нам поручује, у песми *Обичај: Моћна је навика која ме оплемењује раним сјећањима*. Прва сећања на оца и мајку, први звуци крајишког говора које је чуо, довели су до тога да и књига *Вијадукт* буде написана матерњим наречјем. Како у давнашњој песми *Поезија*, у својој првој збирци, песник одлично и тачно дефинише песничко стварање као *језик ослобођен предрасуда*, већ тада нам оставља могућност да наслутимо све богатство лексике завичаја које ће једном нахрупити у песничкој целини.

Сва *Збивања око пјесме* (такође наслов из прве збирке), све оно што око види, а душа упамти, још тада, у својим (за младог човека изузетно одмереним и мудрим) разматрањима поезије, Грујићић позиционира као своје будуће инспирације. Знајући да је језик уткан у биће *По пођењу* (такође, наслов песме из *Матерњег језика*) остаје заувек и да *Пјесник се не ослобађа језика/ ни послје смрти*. Свој давно остављени завичај песник оживљава и поново насељава баш језиком којим му подиже споменик.

(2011)

ЛИТЕРАТУРА

(О „Матерњем језику”)

ГОРДИЋ, Славко

1. Песништво без предрасуда / [Славко Гордић]. У: Летопис Матице српске (Нови Сад). - ISSN 0025-5939. - 155, 423, 5 (мај 1979), стр. 984-986. Приказ књиге „Матерњи језик”, Београд, 1978.
2. Лирско језгро сатире / Славко Гордић. У: Летопис Матице српске. - ISSN 0025-5939. - 156, 426,4 (окт. 1980), стр. 645-647. Приказ књиге „Линије на длану” (са освртом и на „Матерњи језик”), Београд, 1980.

ДЕЛИЋ, Јован

3. Поезија као ментална драма / Јован Делић. У: Глас оmlадине (Нови Сад) . - ISSN 0350-395X. - Бр. 172 (21. септембар 1979), стр. 13. Приказ књиге: „Матерњи језик”, Београд, 1978.

ДЕМИРОВИЋ, Хамдија

4. Svjež glas / Hamdija Demirović. У: Odjek (Sarajevo). - ISSN 0029-8387 . - God. 32, br. 8 (15-30. april 1979), str. 20. Prikaz knjige: „Maternji jezik”, Beograd, 1978.

ДЕСПОТОВ, Војислав

5. Предметност текстова / Војислав Деспотов. У: Глас оmlадине (Нови Сад) . - 20. новембар 1979. Приказ књиге: „Матерњи језик”, Београд, 1978.
6. Прва књига је мртва / Војислав Деспотов. У: Глас оmlадине. - 15. децембар 1978. О првим књигама поезије.

ЂЕРИЋ, Зоран

7. Lagane pesme / Zoran Đerić. У: Polja (Novi Sad). - ISSN 0032-3578. - God. 36, br. 379/380 (sept-okt. 1990), str.

378. Prikaz knjige „Carska namiguša” (sa osvrtom i na „Maternji jezik”), Beograd, 1990.

ЂУРИЧКОВИЋ, Милутин

8. Изабране песме / Милутин Ђуричковић. У: Јединство (Приштина). – ISSN 0021-5775. – Год. 53, бр. 202 (31. јули 1997), стр. 9. Приказ књиге изабраних: „Чистац” (са освртом и на „Матерњи језик”), Београд, 1997.

ЖИВАНОВИЋ, Милан

9. Стање ствари / Милан Живановић. У: Дневник (Дневник). – ISSN 0350-7556. – Год. 62, среда 26. јун 2002, стр. 14. О књизи изабраних песама „И отац и мати” (са освртом на „Матерњи језик”)

ЕГЕРИЋ, Мирослав

10. Артизам и веризам. У: Политика (Београд). – ISSN 0350-4395. – Год. 103, бр. 33327 (19. август 2006), стр. 15. Приказ књиге изабраних : „Светлост и звуци” (са освртом на „Матерњи језик”), Београд, 2005.

ИВАНКОВИЋ, Жељко

11. Maternjim jezikom / [Željko Ivanković] U: Lica (Sarajevo). –ISSN 0459-3057. – God. XI (XIII), br. 3-4 (1979), str. 116. Prikaz knjige: „Maternji jezik”, Beograd, 1978.

ИЛИЋ, Србољуб

12. Ненад Грујичић: Матерњи језик / [Србољуб Илић]. У: Књижевне новине (Београд). – ISSN 0023-2416. – Год. 31, бр. 581 (28. април 1979), стр. 4. Приказ књиге ”Матерњи језик”, Београд, 1978.

ЈЕФТИМИЈЕВИЋ-ЛИЛИЋ, Милица

13. Оваплоћење сржи постојања / Милица Јефтимјевић-Лилић. У: Јединство (Приштина). – ISSN 0021-5775. – Год. 54, бр. 225 (17. август 1998), стр. 9. Приказ књиге изабраних песама: „Чистац” (са освртом на „Матерњи језик”), Београд, 1997.

КИТАНОВИЋ, Никола

14. Промоција једне поетике / Никола Китановић У: Дневник. – ISSN 0350-7556. - Год. 40, бр. 12579 (5. Новембар 1981), стр. VI. Приказ књиге : „Линије на длану” (са освртом и на „Матерњи језик”) , Београд, 1980.

КЉУЧАНИН, Зилхад

15. Opis jedne populacije / Zilhad Ključanin. U: Odjek (Sarajevo). – ISSN 0029-8387. - God. 39, br. 9 (1-15. maj 1986), str. 22. Prikaz knjige: „Vrvež” (sa osvrtom na „Maternji jezik”), Novi Sad, 1985.

КНЕЖЕВИЋ, М. Душан

16. Врадбине пјесме / Душан М. Кнежевић. У: Књижевна реч (Београд). - ISSN 0350-4115. – Год. 8, бр. 128. (новембар 1979). Приказ књиге „Матерњи језик”, Београд, 1978. стр.14.
17. Здрав пјесник /Душан М. Кнежевић У: Књижевна реч (Београд). - ISSN 0350-4115. – Год. 10, (децембар 1980), стр. 15. Приказ књиге „Линије на длану” (са освртом и на „Матерњи језик”). Београд, 1980.

КОПИЦЛ, Владимир

18. Nenad Grujičić: „Maternji jezik”, Književna omladina Srbije, Beograd 1978. / Vladimir Kopicl. U: Polja (Novi Sad). - ISSN 0032-3578. - God. 25, br. 244/245 (jun-jul 1979), str. 37. Prikaz knjige.
19. КОПИЦЛ, Владимир Nenad Grujičić: „Linije na dlanu” (sa osvrtom i na Maternji jezik”), „Prosveta”, Beograd, 1980. / Vladimir Kopicl. U: Polja (Novi Sad). - ISSN 0032-3578. - God. 27, br. 265 (mart 1981), str. 159-160. Prikaz knjige.

КРСТАНОВИЋ, Здравко

20. Mladi novosadski pjesnici / Zdravko Krstanović. U: Vidik. – ISSN 0506-8800. – God. 24, serija V, br. 6 (1977), str. 57-58. О поезији Nenada Grujičića.

ЛАКИЋЕВИЋ, Драган

21. Млада српска поезија / Драган Лакићевић. У: То јест (Нови Сад), октобар 1979, стр. 8-9.

ЛАСЛО, Блашковић

22. Матерњи језик, опет / Ласло Блашковић. У: Домети (Сомбор). - ISSN 0351-0425. - Год. 25, бр. 92/93 (пролеће-лето 1998), стр. 61-63. Зајед. ств. насл.: Из текстова о поезији Ненада Грујичића. – Темат: Скица за портрет: Ненад Грујичић / (приредио) Саша Радојчић.

МАЛЕШЕВ, Дамир

23. Орфејево освртање / Дамир Малешев. У: Летопис Матице српске (Нови Сад). - ISSN 0025-5939. - Год. 179, књ. 471, св. 3 (март 2003), стр. 389-393. Приказ књиге изабраних песама: „И отац и мати” (са освртом и на „Матерњи језик”), Нови Сад, 2002.

МАНДИЋ, Зоран М.

24. О песми, о песнику, о себи / Зоран М. Мандић. У: Овдје. – ISSN 0475-1159. – Год. 28, бр. 334-335-336 (октобар-новембар-децембар 1996), стр. 106. Приказ књиге: „Матерњи језик и песме при руци”, Београд, 1995.

МИЛЕНКОВИЋ, Слађана

25. Да изнесемо ствари на чистац / Слађана Миленковић. У: Krovovi (Sremski Karlovci). - ISSN 0353-6351. - Год. 12, бр. 41/42/43 (1998), стр. 125-126. Приказ књиге изабраних песама „Чистац” (са освртом и на „Матерњи језик”), Београд, 1997.

МИЛОШ, Априлски

26. Љепота матерњег језика / Милош Априлски. У: Козарски вјесник (Приједор). – 8. јануар 1979. Приказ књиге: „Матерњи језик”, Београд, 1978.

НЕГРИШОРАЦ, Иван

27. *Pesnik razbora* / Ivan Negrišorac. U: Delo (Београд). – ISSN 0011-7935. – God. 27, knj. 27, br. 4 (april 1981), str. 222-237. Prikaz knjige: „Linije na dlanu” (sa osvrtom na „Maternji jezik”), Београд, 1980.
28. Не крчи севдалинка/ Иван Негришорац У: Књижевна реч, бр. 259. 1985. стр. 11. Приказ књиге "Врвеж" (са освртом и на „Матерњи језик”), Нови Сад, 1985.

НЕНИН, Миливој

29. *Čista knjiga* / Milivoj Nenin. U: Delo (Београд). – ISSN 0011-7935. – God. 25, knj. 25, br. 5 (мај 1979), str. 149-152. Prikaz knjige: „Maternji jezik”, Београд, 1978.

НИКЧЕВИЋ, Желидраг

30. Пунокрвни језик / Желидраг Никчевић. У: Млеч (изабране песме, поговор, са освртом на „Матерњи језик”) / Ненад Грујичић. - 1. изд. - Бања Лука : Глас српски - Графика, 2004. – Стр. 281-283.
31. Свежина и виталност песничког нерва / Желидраг Никчевић. У: Дарови (изабране песме, предговор, са освртом и на „Матерњи језик”) / Ненад Грујичић. – 1. Изд. Нови Сад : Орфеус, 2009. – Стр. I – XII.

ПАВКОВИЋ, Васа

32. Жудња и патетика / Васа Павковић. У: НИН (Београд). – ISSN 0027-6685. Бр.2088 (4.јануар, 1991.) Приказ књиге: "Царска намигуша" (са освртом и на „Матерњи језик”), Београд. 1990.

ПАНТИЋ, Михајло

33. *Setna skepsa* / M. P. U: Šum Vavilona : (kritičko-poetska hrestomatija mlađe srpske poezije) / [priredili Mihajlo Pantić, Vasa Pavković]. - Novi Sad : Književna zajednica Novog Sada, 1988. – Str. 388-391.

ПЕРИШИЋ, Миодраг

34. Пегаз на споредном путу / Миодраг Перишић. У: Књижевне новине (Београд). – ISSN 0023-2416. – Год. 32, бр. 610 (12. септембар 1980), стр. 25-26. Приказ књига: 1. „Линије на длану”, Београд, 1980; 2. „Матерњи језик”, Београд, 1978.

ПЕТРЕСКИ, Христе

35. Песничке опсервације / Христе Петрески. У: Современост (Скопје). – Јуни 1979. Приказ књиге: „Матерњи језик”, Београд, 1978.
36. Ненад Грујичић / Христе Петрески. У: Млад борец (Скопје). – 2. мај 1979. Приказ књиге: „Матерњи језик”, Београд, 1978.

ПЕТРОВИЋ, Милош

37. Непослушна оловка / Милош Петровић. У: Багдала (Крушевац). – ISSN 0005-3880. - Год. 48, бр. 468 (април-јул 2006), стр. 101- 106. Приказ књиге изабраних песама: „Светлост и звуци” (са освртом на „Матерњи језик”), Београд, 2005.

ПОПАДИЋ, Момчило

38. О poštaru i pravoj knjizi / Momčilo Popadić. U: Nedeljna Dalmacija (Split). – ISSN 0351-6792. - Br. 406 (18. Februar 1979), str. 13. Prikaz knjige „Maternji jezik”, Beograd, 1978.

ПОПОВИЋ, Павле

39. Шарм природности / Павле Поповић. У: Дневник (Нови Сад). - ISSN 0350-7556. – Год. 56, бр. 18119 (8. јул 1997), стр. 15. Приказ књиге изабраних песама: „Чистац” (са освртом и на „Матерњи језик”), Београд, 1997.
40. Критички триптих / Павле Поповић. У: Кровови (Сремски Каловци). – ISSN 0353-6351. – Год. 11, бр. 39/49 (1997), стр. 85-87. О поезији Н. Грујичића (са освртом и на „Матерњи језик”)

ПОТИЋ, Душица

41. Сатирични постверизам / Душица Потих. У: Летопис Матице српске (Нови Сад). - ISSN 0025-5939. – Год. 170, књ. 454, св. 5 (нов. 1994), стр. 721-726. Приказ књиге „Јадац”(уз осврт на „Матерњи језик”), Београд, 1993.
42. Лирски акорди. У: Светлост и звуци (изабране и нове песме, поговор, са освртом на „Матерњи језик”) / Ненад Грујичић. - Београд : Српска књижевна задруга, 2005. - Стр. 205-212.
43. Спрега мушког и женског / Душица Потих. У: Борба (Београд). – ISSN 1451-6608. – Год. 82, бр. 107 (17. април 2003), стр. II. Приказ књиге изабраних песама: „И отац и мати” (са освртом на „Матерњи језик”), Нови Сад, 2002.

ПУСЛОЈИЋ, Адам

44. Три (млада) песника / Адам Пуслојић. У: Омладинске новине (Београд). – ISSN 0351-3785. - Бр. 141 (6. јануар 1979), стр. 17. Приказ књига првих Ненада Грујичића, Војислава Кнежевића, Љубомира Ћорилића.

РАДОЈЧИЋ, Саша

45. Песник разлике / Саша Радојчић. У: Повеља (Краљево). - ISSN 0352-7751. - Год. 25, бр. 4 (април 1995), стр. 94-96. Приказ књиге: „Матерњи језик и песме при руци”, Београд, 1995. 690. Песник разлике / Саша Радојчић.
46. Песник разлике / Саша Радојчић. У: Чистац (изабране песме, поговор, са освртом и на „Матерњи језик”) / Ненад Грујичић. - Београд : Просвета, 1997. – Стр. 397-409.
47. Ненад Грујичић: Скица за портрет / [приредио] Саша Радојчић. У: Домети (Сомбор). - ISSN 0351-0425. - Год. 25, бр. 92/93 (пролеће-лето 1998), стр. 55-63. 689.

РЕЂЕП, Драшко

48. Grujičićev maternji jezik, Draško Redep. У: Odjek (Сарајево). – 1-15. јун 1979. Prikaz knjige „Maternji jezik”, Београд, 1978.

РИСОЈЕВИЋ, Ранко

49. Смисао и тајне језика / Ранко Рисојевић. У: Летопис Матице српске (Нови Сад). - ISSN 0025-5939. - 173, 460, 4 (окт. 1997), стр. 574-583. Приказ књиге изабраних песама „Чистац” (са освртом на „Матерњи језик”, Београд, 1997).
50. Позиви на живот. У: И отац и мати (изабране песме) / Ненад Грујичић ; предговор Ранко Рисојевић (са освртом на „Матерњи језик”). - Нови Сад : Матица српска, 2002. – Стр. 7-20.

СИМИЋ, Горан

51. Линије на длану / Горан Симић: У: Наши дани (Сарајево). – 20. новембар, 1980. Приказ књиге "Линије на длану" (са освртом и на „Матерњи језик”), Београд, 1980.

ЋАЛИЋ БОГНАР, Зоран

52. Тежња ка савршенству песничких облика / Зоран Богнар. У: Тренд (Подгорица). – Год. 3, бр. 25 (новембар 1997), стр. 32. Приказ књиге изабраних песама: „Чистац” (са освртом на „Матерњи језик”), Београд, 1997.

ХАРДИ КОВАЧЕВИЋ, Ирина

53. Песник поезије/ Ирина Харди Ковачевић. У: Мак (Нови Сад). – Март 1979. На русинском језику приказ књиге песама: „Матерњи језик”, Београд, 1978.

ШАПОЊА, Ненад

54. Прича о идентитету / Ненад Шапоња. У: Дневник (Нови Сад). - ISSN 0350-7556. – Год. 54, бр. 17572 (27. децембар 1995), стр. 16. Приказ књига: 1. „Матерњи језик и песме при руци”, Београд, 1995.
55. Иронија чињеница језика и света. У: Свеске (Панчево). - ISSN 0353-5525. – Год. 9, св. 36-37 (септембар 1997), стр. 162- 165. Приказ књиге изабраних песама: „Чистац” (са освртом на „Матерњи језик”), Београд, 1997.

ПРВИ ИНТЕРВЈУИ (1977–1981)

КРИТИКА СЕ УЗАЛУД ТРУДИ...

Разговарала Радмила Гикић

Ненад Грујичић, рођен је 1954. године у Панчеву. Студира југословенску и општу књижевност у Новом Саду. На конкурс Књижевне омладине Србије, у Београду му је примљена књига песама *Матерњи језик*. Ове године је добио Бранкову награду, коју додељује Матица српска за најуспешније семинарске радове студената филозофских и филолошких факултета.

Шта значи прва књига? Какав је осећај при званичном уласку у књижевност?

Књига је стимуланс и обавеза за још дубље бављење феноменом поезије. Тражи да успоставим озбиљан однос према књижевности.

Имаш спремљену и другу књигу песама?

Обе ове књиге су, заправо, једна књига од осамдесетак пјесама. Пошто се издавачи ријетко одлучују да штампaju књиге са више од 30 до 40 пјесама, поготово када је у питању млади пјесник, онда сам направио двије књиге. Ову другу ћу дати у Матицу српску.

Као млади песник, какав однос имаш према песничкој традицији?

Намјера да се пише или, пак, сам чин пјевања, подразумева низ значења која доводе у вриједносни систем одређене културе, традиције и, истовремено, на одређени теоријско-духовни терен. То, како ће се пјесник односити према традицији и њеним чињеницама, зависи и условљено је

простором и временом којима припада. Активним дјеловањем према затеченим вриједностима пјесничке традиције, остварује се евентуална сопствена традиција. Зато је традиција увијек динамички одређена. Она подразумијева читав низ односа и сукоба.

Савременој поезији се много пребацује за неразумљивост и херметичност. Зашто?

Поезија је дошла до нивоа када се окренула самој себи, тј. преиспитујући саму себе, заправо, она и даље одгонета и кристалише питања о човјеку, свијету и њиховим судбинама. Оваквим остваривањем, поезија још више потврђује своју онтолошку самосталност. Она је одувјек била „страни језик” (што значи херметична је по својој природи), тако да је данашња херметичност, у ствари, нормална ствар. Нужно је да прође времена. Свакако да постоји и она поезија која по сваку цијену бива неразумљива или херметична, али таква не припада сасвим у умјетничке творевине, већ је покондирено, штосерско и позерско срицање или констатовање, на примјер годишњих доба, лифтова, дезодоранса и којечега.

Има ли такве поезије међу младим песницима?

Има. Њу, као и личне и споменарске записе, те пролазне изливе младалачких еуфорија, треба разликовати од онога што је поезија као судбина, као начин да се преживи и истраје у овој форми у којој сада као човјек јесам.

Шта мислиш о експериментима у савременој поезији? У чему се огледа развој поезије?

Експеримент је, у суштини, критичан моменат у пјесничком стварању. Он није само плодносно откривање нових могућности, већ посједује и ризик да се коначно раскрсти са познатим модусима пјевања. Развој поезије се огле-

да, првенствено, у дијалектичком односу пјесника и времена, а не само у компликовању и усавршавању структуре текста по сваку цијену, иако се ово друго подразумијева у извјесној мјери. Поезија, сумњајући у саму себе, изналази рјешења и излази из традиционалних оквира постепено, а не нагло, обезглављено. Међутим, експеримент је, у сваком случају, од користи, јер се пита и брине о оном другом лицу умјетности, о тзв. не-умјетности.

*Шта је, заправо, материјал из којег изниче песма?
Може ли се песма до краја остварити?*

Од дате језичке материје, пјесник прави биће-пјесму. Пјесника не интересује моћ комуникације колоквијалног језика, нити спознајно-логички систем језика; њега занима сам реалитет језика у којем је материјализована човјекова пројекција свијета. Сукоб пјесника и свијета одиграва се у језику, након чега се рађа пјесма као само себи противрјечно биће. Што више тежи да се оствари и да докучи апсолутно, пјесма тиме укида саму себе или своју тежњу, пак.

То значи да је поезија жива противуречност?

Да. Она је утемељена у негацији сваке чињеничне коначности и надилази материју у којој настаје. Поезија губи ослонац тамо гдје се рационални свијет чврсто држи.

Пишеш и приказе. Добио си Бранкову награду за есеј. Шта есејистика омогућава?

Осим што поезија може о самој себи мислити и бринути, и то је најважније, есеји су још један начин да се гонета овај феномен. Есеји имају језик близак пјесничком, допуштају мисаоне авантуре и на двојећи су поезије и филозофије, па као такви допиру доста далеко. Доста су добар и занимљив пут, али ни они не досежу до саме сржи, иако

допиру ту негдје. Есеји синтетишу велики број могућности, претпоставки, шанси...

Значи ли то да се поезија не може оцењивати и вредновати?

Језик поезије је *ванредно стање* свакодневног. Он не треба, неће и не тражи преводиоца на неки други језик или говор. Критика се узалуд труди. Она никада до краја не открива нити дефинише поезију.

(*Младост*, Београд, 1978)

СУСРЕТИ: ЛИНИЈЕ НА ДЛАНУ

Разговарао Раде Томић

Ненад Грујичић о себи, својој поезији, генерацији и још понечем...

Млад си човек, студент, бавиш се писањем, активан, како се то каже, на челу си књижевног листа студента Филозофског факултета. Шта данас може млад човек?

Младост подразумева креативност, смелост, немирење са успаваним и млитавим вредностима; искључује пасивност, некреативност, кукавичлук, смишљено повлађивање итд... Млад човек који размишља и учествује у животу, у прилици је да на овај или онај начин стваралачки обликује енергију коју поседује. Уколико се нпр. затекао на терену литературе, пред њим се отвара безгранични простор шанси и могућности које од младог писца (човека) траже, пре свега, да ствара и размишља својом главом. Литература је озбиљна ствар и захтева да се према њој озбиљно односи, као и према и вредностима које затиче и ствара.

Шта у ширем смислу значи озбиљан однос према литератури?

Такав однос подразумева одређену стваралачку дисциплину, став, свест о традицији и будућности литературе и света, толеранцију и трпеливост према различитим струјањима у књижевности, писцима (људима) и књигама. У противном не можемо говорити о писцима и литератури, већ о књижевним намештеницима, трговцима и медиокритетима, који лактањем, уствари, испољавају најпримитивнији облик свести.

„То јест” постаје све бољи лист. Како је до њега дошло и шта се може очекивати од тог младог књижевног листа?

„То јест” није настао случајно. У новосадском и војвођанском културном животу дуго се осећа монотонија и празнина међу постојећим часописима и листовима намењеним за књижевност и уметност. Укратко, осећа се потреба за часописом који би пратио и афирмисао искључиво младе писце и њихово стваралаштво. Дабоме, постојећи часописи уступају одређени простор младима, али само делимично. И, не ради се о томе да су постојећи часописи лоши, напротив, они имају већ изграђену концепцију. Међутим, међу њима не постоји ниједан који би се и на полемички начин позабавио актуелним проблемима што муче младе (али и старије) књижевне ствараоце. Наш „То јест” указује на потребу једног таквог часописа или листа који би доприносио живљем литерарном животу, поготово у ситуацији када не постоји, на пример, организација Књижевне омладине Војводине, која би, између осталог, имала и своје гласило. Уз бољу и већу материјалну помоћ, пошто наш лист из скромног фонда финансира омладинска организација факултета, књижевни лист „То јест” би врло лако и брзо могао стасати у значајно гласило младих писаца, што и сада, упркос материјалним тешкоћама, покушава и на неки начин јесте.

Твоја прва књига песама „Матерњи језик”, тако рећи, је разграбљена. Колико знамо говори се и о њеном другом издању, а ево већ ти је у београдској Просвети у издавачком плану и нова књига песама „Линије на длану”. Не чини ли ти се да си у литературу ушао баш на велика врата?

Рекох на почетку да је литература озбиљна ствар. Значи, све ово што се догађа, примио сам као озбиљно дешавање. Ни у једном тренутку нисам се занео, већ још ви-

ше размишљао о свом послу, пошто ми је сасвим јасно да сам врло сићушно зрнце песка у непрегледној пустињи, зрнце које је можда тек блеснуло на рељефу језика, у бескрају књижевности. Чињеница је да сам написао две књиге, али је и чињеница да још пишем и да ћу још писати. Хоћу да кажем да је за улазак на велика врата потребно још много бдења над хартијом. Не знамо шта ће сутра бити.

Шта мислиш о оним писцима који своје књиге (па и ненаписане) већ дарују „вечности“?

Тога је увек било. То су по правилу танушни гласови, гласићи. И брбљивци и хвалисавци (Шекспир на пример) могу бити вечни. Но Брбљивац попут Шекспира имао је у себи снаге, великог знања, ерудиције, големи таленат и невероватну радиност, што никако није случај с нашим чаршијским гласноговорницима, исфрустрираним и празним трабантима, који осим болећивости, склоности за зановетањем и трачем, те планирањем личне каријере заиста не поседују ништа више. Они сматрају да је литература њихово приватно имање или завичајна прђија, па не налазећи ослонаца ни у чему мргодно гледају на све оне таленте што долазе, из бојазни ваљда да их млади не угрозе, не одузму позиције које они заправо и немају, али су умислили да их имају.

Нови Сад има доста снага у култури, много је младих који се баве уметношћу, пишу поезију, прозу или критику. Шта мислиш о својој генерацији?

Заиста, данас у Новом Саду и Војводини постоји велики број младих који пишу. Неки се снађу у врло замршеном књижевном животу, и настављају да се предано баве литературом. Ако већ говоримо о евентуалној генерацији, онда ваља рећи да је одликује широк спектар интересовања која говоре о жељи да се створе аутентичне вредности. Можда је о генерацији лакше говорити на ширем, југословенс-

ком плану, где се већ препознаје једна одређена поетика, то јест најава нових имена. Исте године своју прву књигу у Београду објавили смо Милош Комадина, Синан Гуцевић и ја. У Сарајеву, Загребу, Скопју, Љубљани и другим књижевним центрима постоје такође нови, талентовани и добри песници наше генерације. За новосадске прилике у овом тренутку може бити значајна појава двојице младих критичара, Саве Дамјанова и Миливоја Ненина, који без предрасуда, сасвим озбиљно пишу критичке текстове. У највредније младе песнике, који још немају објављене књиге, убрајам Николу Китановића, затим Нику Топића, Недељка Мамулу, Војислава Милутина, Томислава Ђивуљског из Врбаса, Биљану Нишкановић и друге. А од Фрање Петриновића, Ђорђа Писарева, Слободана Билкића, Михајла Бенке, Слободана Радосевића, Зорослава Спевака и других треба очекивати добре прозаисте, односно, њихове прозне првенце. У последње време, ипак, појавиле су се у Новом Саду и Војводини занимљиве прве књиге: Душана Радака, Миленка Фржовића, Симона Грабовца, Илеане Урсу, Ваш Еве, Ђуре Ђуканова, Трифуна Димића и још неколицине. То говори да постоји књижевни подмладак који ради, и да га је потребно подржати, а временом вредности ће се већ кристалисати.

Сведоци смо великог броја књижевних награда, сам си добитник једне. Колико су оне подстицајне?

Награде су тренутни индикатор једне несигурне и непроверене ситуације. Оне се углавном подешавају и намештају, тако да заиста не представљају некакву предност. О њима не вреди много размишљати, пошто нису пресудне за позив који с радошћу живим.

(Глас омладине, Нови Сад, 1979)

ПОЕЗИЈА КАО МАТЕРЊИ ЈЕЗИК

Разговарао Химзо Скорупан

У издању београдске Просвете, у едицији *Савремена поезија* појавила се друга књига поезије *Линије на длану* младог пјесника Ненада Грујичића. Прву, запажену књигу пјесама *Матерњи језик* објавила је Књижевна омладина Србије у едицији *Пегаз* (1978.). Ненад Грујичић је основну и средњу школу учио у Приједору. Апсолвент је југословенске и опште књижевности на Филозофском факултету у Новом Саду. Добитник је *Бранкове награде Матице српске* за књижевни есеј, и *Печата вароши сремскокарловачке* за поезију. Радио као главни и одговорни уредник студентског књижевног листа *То јест* у Новом Саду.

О Вашој првој књизи „Матерњи језик” доста се писало и говорило. О другој ће, надамо се, ускоро. Која је разлика између та два рукописа?

У првој књизи сам на самоироничан начин разрјешавао проблем пјесништва и језика у најширем смислу ријечи. Начелно узевши то би могла бити тзв. поезија о поезији. Пјесме у другој књизи више су приближене конкретном животу. Разлику ће, вјероватно, учити читаоци и критика.

У посљедње вријеме много се говори о кризи књижевне критике, њеној немоћи, ефемерности и одсуству негативног критичког духа?

Феномен критике, наравно, никад не може до дна да објасни и раскринка одређено књижевно дјело. Критика представља процес својеврсног духовног зрења у циљу формирања укупне и опште литерарне свијести. У том смислу она представља надградњу која се граничи са једним видом ум-

јетничког стваралаштва. То што данас нема креативног критичког духа који би смјело и аргументовано износио негативне судове о заиста slabим књигама, казује о неким вањским проблемима, о којима се изузетно много говорило и писало последњих година. Но, поврх свега, ипак вјерујем у постојање неколицине високо стручних и жустрих наших критичара.

Колико нови књижевни нараштај доноси свјезине?

Већи број првих књига у протеклих неколико година гарантује да млада поезија не само потврђује, већ и увелико размиче границе књижевне традиције, а тиме значи отвара нове просторе за живот и афирмацију пјесничког говора.

Каква је будућност поезије уопште?

Уз такво питање могли бисмо се упитати и каква је будућност човјека. Док год постоји жив човјек постојаће и својеврсни духовни однос према драми живота и језика. Апсурдно је говорити да поезија нема будућности, јер њена пропаст истовремено је и катаклизма човјека. Могуће је говорити о смрти одређених нивоа пјевања, поступака и шаблона писања, али то ништа не говори о феномену поезије.

Добитник сте двију веома важних књижевних награда. Шта младом писцу значи награда? Одређује ли она праву вриједност дјела?

Данас у мноштву књижевних награда и признања, младог писца прва награда, ипак, обрадује и ошамути. Она на тренутак отвара јавну ситуацију и указује на пишчево дјело и индивидуалност, али врло брзо тај краткорочни сјај се гаси и вене, јер писац пише нова неизвјесна дјела, наставља авантуру чији смјер не одређују награде нити га оне дефинишу. Књижевно стваралаштво, у ствари, није најподесније за награђивања која често изазивају и стварају такмичарско

борилиште, што увелико ремети истинску потребу и разлоге за стварањем.

Шта млад писац данас може?

Може да објави текстове у часописима широм наше земље, нешто теже долази до књиге, али и то се оствари уколико се озбиљно и предано бави књижевношћу. Ако већ то може, ако му то друштво омогућава, онда би требало младом писцу колико-толико обезбиједити материјални статус (запослење) који би га одржавао у голом животу. Млади пјесници често код нас нису предмет ширег друштвеног интересовања и бриге, чиме се остварује она стара фраза да умјетник треба да се мучи и гладује да би стварао. Ту има дјелимичне истине, али је парадоксално да млад пјесник, у друштву које му објави књигу и прогласи га писцем, живи, да не кажем – животари, ношен пре свега необјашњивим унутрашњим фанатизмом.

(Ослобођење, Сарајево, 1981)

МЛАДИ ПЕСНИЦИ: НЕНАД ГРУЈИЧИЋ

Милан Живановић

У рубрици посвећеној младим песницима на четири стална питања одговара Ненад Грујичић

Ненад Грујичић је рођен 1954 у Панчеву. Основну и средњу школу учио у Приједору. Апсолвент је југословенске и опште књижевности на Филозофском факултету у Новом Саду. Објавио две књиге поезије: *Матерњи језик* (Књижевна омладине Србије, 1978) и *Линије на длану* (Пролета, 1980). Добитник је *Бранкове награде Матице српске* и *Печата вароши сремскокарловачке*. Уређује књижевни лист „То јест” на Филозофском факултету. Члан је Друштва књижевника Војводине.

Колико година сте млад писац и чиме сте обележили своје присуство у нашој књижевности?

Волео бих да ми исто питање поставите у мојој педесетој години, ако је доживимо. Нарочито бих се осећао срећним кад би се и тад за мене могло рећи да сам млад писац, јер књижевно стваралаштво подразумева неисцрпну стваралачку ватру, енергију и фанатизам. Дакле, причекајмо још коју деценију и тад поразговарајмо о евентуалном мом значају и присуству у нашој књижевности. Данас би сваки мој одговор био препотентно брчкање у хладној реци чију другу обалу тек назирем у магли.

Какав је ваш однос према традицији и како је „изневеравате”?

Да бих „изневерио” традицију потребно је до краја да је упознам и прозрем. Дакле, потребно је да читам и откривам заблуде и предности писаца претходика и употребљујем их са сопственим. Не заваравам се мишљу да је књижевна традиција анахрона и излизана. Напротив, она је често у појединим својим моментима модернија него што то можемо и замислити. Но, то никако не значи да морам бити заслепљен њоме. Она ми само помаже да, у тренутку потпуног засићења, вршљајући у њеном бескрајном наручју, истргнем се из гвозденог загрљаја.

Шта су по вама проблеми са којима се сваки млад писац сусреће у литератури, а и у животу?

Под класичним проблемима вероватно подразумевате бројне стваралачке недоумице, невоље са издавачима, нерешен материјални статус младог писца итд. Такви проблеми су органски спојени са судбином писца. Међутим, постоје и други, мање класични, специфични проблеми који увелико онеспокојавају младог ствараоца. На пример, несхватљиво ми је да млад човек преко ноћи постане полтрон, слабић и улизица старијем писцу који му, наводно, може омогућити пуну афирмацију, славу, награде. А, у ствари, „старији писац” држећи моћну уредничку позицију лукаво манипулише широком трговачком мрежом и остварује сопствене интересе. За седам година, колико сам укључен у књижевни живот, имао сам изванредне прилике да сусретнем најразличитије књижевне нарцисе, каријеристе и мутиводе, који своје личне комплексе и недосегнуте стваралачке висине лече надувавањем млађаних главица о својој несвакидашњој вредности, европском значају и слави. Њима нико не ваља, за њих су сви лоши писци, само они знају шта је литература и само су они велики. Чаршијски „бардови” никад нису задовољни ефектом постигнутих смицалица, болесних трачева и опањавања, те се репертоар њихових злоћудних зачкољица креће у недоглед. У томе им свесрдно

помажу њихови ошамућени сателити и трабанти. А да би млад писац био заиста млад, самосталан и слободан потребно је да размишља и пише својом здравом главом, у противном, преко ноћи довући ће му се у постељу књижевни "бард-поскок" и затровати памет и таленат.

Шта сте завршили, а на чему сада радите? Имате ли издавача на видику?

Објавио сам две књиге и уплашио се да не постанем скрибоман. С трећом књигом немам намеру да журим. Настојим да успоставим што повољнију временску и стваралачку дистанцу спрам досад написаног. Књижевност схватам озбиљно и одговорно, и не бих се коцкао. Желим ако је уопште могуће, да своје дело остварујем на што чвршћим стваралачким принципима. Што се тиче издавача у Новом Саду, они нису имали нарочито разумевања за моје рукописе. То ме, наравно, није обесхрабрило, па сам рукописе понудио београдским издавачима, где су, као што се види, врло брзо примљени и штампани. Тренутно немам евентуалног издавача на видику, као што и он, вероватно, нема мене.

(Дневник, Нови Сад, 1981.)

НЕМА КРИЗЕ ПОЕЗИЈЕ

Разговарао М. Диздар

Разлог који нас је руководио да међу мноштвом домаћих и страних пјесника, већином одавно афирмисаних у својим и не само својим срединама, за саговорника изаберемо Ненада Грујичића, пјесника из Новог Сада, прије свега је у податку да је најмлађи пјесник који је у првом живом сусрету са публиком представљен сарајевским љубитељима поетске ријечи.

– Морам признати да ме позив да учествујем на *Сарајевским данима поезије* изненадио. То је свакако доказ да су организатори ове афирмисане међународне манифестације водили рачуна да овдје буду присутни и млађи, мање познати пјесници, који тек треба да кажу своју ријеч – вели Грујичић. – Мада је ово тек почетак сусрета мислим да ће организатори овога пута постићи пун погодак. Рекло би се то по програму што ће бити остварен, широкој заступљености пјесника из свих наших средина и многобројнима што су пристигли из иностранства, по интересовању за поезију и живот поезије, које је очигледно присутно у овом поднебљу.

Шта једна оваква манифестација значи младом пјеснику?

Ваља видјети живог пјесника. Није то доживљај само за публику, већ и за нас који се поезијом бавимо. Можда и већи. Сматрам да су контакти међу пјесницима врло важни. Жеља ми је да разговарам са неким од совјетских или чехословачких пјесника, односно славенских, прије свега руских, нама сродних у језику, са сличном матерњом мелодијом, из искона. Радо бих ћаскао и са неким од пјес-

ника изван европског подручја, из Кине или Вијетнама, на примјер, без обзира што не познавајем њихове језике. Срећом, ту су преводиоци, за прву руку. Но, може се и гестикулirati с пјесницима на матерњем језику, зашто да не, као у једној мојој пјесми, *Преводилачки рад*, из прве књиге. Мада су ми неки намргођени пјесници-уредници из Новог Сада пријетили да пјесма не може и не смије имати гестове. Није важно... Рекох већ, ваља видјети живог пјесника.

Много се говори о кризи поезије?

Кризe поезије нема. Штавише, мислим да смо свједоци до сада најширег размаха пјесничког стваралаштва у цијеломе свијету. Може се то видјети из недавно објављеног књижевног зборника *Свјетска поезија данас*, који најбоље показује да је данашње пјесништво надасве живо и изненађујуће, и мислим да стога можемо говорити о специфичном пјесништву с краја 20-тог вијека. Да кризе поезије нема потврђују и ови сарајевски пјеснички сусрети и сви поклоници писане и казиване ријечи што су се вечерас у великом броју окупили у *Камерном театру* 55.

(Вечерње новости, Београд – Сарајево, 1981)

ПЕСНИК ИЗА ЉУДСКОГ ЛИЦА

Разговарала Мирјана Божин

Ненад Грујичић тренутно је на одслужењу војног рока у Рашкој. Срели смо га на *Струшким вечерима поезије* и поразговарали за наш лист, о свему помало...

Да почнемо од Рашке... У нашу редакцију стиже много песама од војника, шта мислиш зашто војници толико пишу?

Па може бити да је управо у војсци поезија представља могућност или доказ једног излаза... Ја сам сусрео доста војника који пишу римовани десетерац, углавном еротске садржине, али који у себи има неку животну потребу да се преброде војнички дани, да се траје и пише.

Рекао си малочас док смо шетали – оних неколико стотина песника на „Младој Струги”. Како се осећаш у том контексту? Шта мислиш о поезији своје генерације?

Па шта да кажем о овој манифестацији... У сваком случају она представља лепу прилику да се млади људи нађу и поразговарају. Мање да се чује песничка реч. Али кажем, мора се ту пронаћи неки, ако ништа друго а онда туристички облик смисла и сарадње...Могло би се казати да ја моја генерација на занатском плану постигла заиста много, и да је по осећању ствари света и живота кроз своје најучљивије представнике слична самој себи, да не постоје неке битне разлике... Не може се говорити о некој самородној, изузетној и несвакидашњој песничкој појави, јер једна у другу урања, друга у трећу... Све су то некакви међусобни утицаји, преливи. Могло би се казати да је све то једно стање из којег ће тек да букне аутентичан песник. Тешко је ус-

постављати неке коначне дефиниције о савременом песничком тренутку... Мислим да је свако дефинисање младога песника пре свега тражење неког личног шићарцијског интереса, у виду некакве сопствене рекламе, у виду неког тобожњег чина проналаска младог, новог песника. Поготово је штетно ако о младом песнику, онако сезонски, брине и говори неки његов патрон, старатељ, који покушава да пошто-пото, на силу, направи од њега тзв. песника, да му дâ неке коначне јавне обресе, уврсти га у ову или ону панораму, антологију и слично. А све то чини да би намерно угрозио талентованијег његовог исписника, његовог колегу, друга или пријатеља. И тако убацује отров, злу крв међу њих. У ствари, то је начин да се млади песници униште ако нису довољно јаки и ако нису пронашли своје Ја.

Млади песници често користе иронију, сарказам... То су средства ангажоване поезије. Да ли је за тебе ангажман и нешто шире?

Па довољно је да узмемо пример Бертолда Брехта и ствар постаје сасвим јасна. Време у којем је живео послужило му је као одличан извор на којем се напајао и стварао феноменалну поезију, ангажовану, наравно.

На симпозијуму „Струшких вечери поезије” говорило се на тему авангарде у поезији...?

По оном што сам чуо данас у ствари то је један просек типичних предавања на ту тему. Мени су се усекле речи једног француског песника који је на симпозијуму рекао: *Пишем онако како могу и при томе се осећам мало трагичним...* Међутим, на овим фестивалима се појављује једна отрцана фраза, увек се нађе неко ко говори о „кризи поезије”. Ја не сматрам да постоји било каква криза поезије; пре се може говорити о кризи самог човечанства, а поезија управо у највећим кризама човечанства открива свој пуни

капацитет и смисао, и постаје арбитар, постаје онај опуномоћени члан људске заједнице, који суди о човечанству самом (ако тако могу казати). Човек својим технолошким изумима покушава да освоји све што је у његовом дохвату, да овлада космосом, и прави разнолике летелице и роботе. Међутим, мислим да човек упада тиме у још већу замку, јер управо суштина човекових питања на многе тајне и одговоре, при том, крије се у способности не тих изума већ човекове мисли да она као таква, људска и божанска, у исти мах, отпутује на право место и разреши нека питања вечног карактера.

Шта мислиш о појави да писци света пишу петиције са жељом да помогну у разрешавању неких акутних проблема?

Петиција потписана од неких 50-так писаца недавно, упућена председнику САД-а, Роналду Регану, опет говори о невероватно високој свести писаца у сваком тренутку. Они упозоравају моћнике и све нас, у ствари, о опасности која се надвила над планетом. Дакле, неки људи који су стицајем разичитих околности дошли на кормило велике власти поигравају се некаквим атомским, нуклеарним и неутронским бомбицама... Ова петиција, или протестно писмо, говори о постојању свести човечанства; то није дакле само она савест, по већ наоко потрошеној патетичној матрици, мада је и то, већ то је сама свест људске расе оличена у даровитим појединцима, епицентрални облик духовне дубине наше цивилизације. У одсудним тренуцима обе су неопходне.

А да ли тај поступак говори и о извеснеј хиљадугодишњој немоћи уметности, о њеном поразу да припитоми звер у човеку?

Ту се ради и о једном парадоксу. Песници, писци и уметници, интелектуалци уопште, одувек су успевали да примете, да уоче одређене негативне ствари и појаве, и апе-

лују. Међутим, ова планета признаје некаква конкретна механичка, физичка разрешења проблема; дакле досадашња пракса показује да једино неким грубим, механичким помицањем ствари, дакле оружјем, могу да се наводно разреше проблеми. То је заиста парадокс; када би ови човекови изуми били пропорционални са свешћу и талентом који поседују истински песници и уметници света, када би заправо ти изуми и њихова употребна сврха били бар у одређеној равнотежи са хуманом страном уметности и снагом лепоте, тада би на Земљи био много извеснији и бољи живот.

Да ли нешто од ових појава претходи твојој песми?

Мене, лично, као ствараоца у језику *иритирају* и надахњују, у исти мах, неке ситуације и слике које изазива сâмо људско лице. Мислим да је људско лице са безброј својих гестова, мигова, покрета, нијанси... површина у дубини целог човека.... један бескрајан понор који објашњава читав чивот. Људско лице ме, наравно, пре доведе у прилику да размишљам о смислу човека и живота него један, рецимо, трамвај, мада се у песми може затећи и тролејбус, али само као последица доживљавања људског лица.

А нека сложенија искуства, сазнања како код тебе конкуришу том људском лицу као инспирацији?

Све то у себи садржи људско лице... У песми се налазе најразличитији предмети или појаве, рецимо, и не мора ту бити конкретног лица. Али за мене људско лице је извор свега што може да насели песму. Имам песму на ту тему, *Крвави гест*, која је створена на темељу ове моје назови теорије:

*У очима саговорника
Видим прљава дјела
Ал упуштам се
У мучке ноћне разговоре.*

Тече слатка прича ласкавица.

Кад понестане

Тема за обмањивање

Лисац лисцу

Вуку вуку шара по очима,

Пази да не промакне

Случајно крвави гест.

У противном

Оде глава кад-тад!

*(Младост, „Млада литература”,
Београд, 1981.)*

ИНТЕРВЈУИ (1977-1981)

АЛЕКСИЋ, Бранко

1. Тумачење језика и књижевности.../ питања за интервју-анкету поставио Бранко Алексић. У: Знак (Београд), април, 1977.

БОЖИН, Мирјана

2. Песник иза људског лица / разговарала Мирјана Божин. У: Младост (Београд). 10. септембар 1981. На „Струшким вечерима поезије” интервју поводом „Матерњег језика” и „Линија на длану”.

ГИКИЋ, Радмила

3. Ненад Грујичић: Скица за портрет / разговор водила Радмила Гикић. У: Глас омладине (Нови Сад). – ISSN 0350-395X. – Год. 5, бр. 118 (14. април 1978), стр. 6. У сусрет изласку „Матерњег језика”.
4. Критика се узалуд труди / разговарала Радмила Гикић. У: Младост (Београд). – Год. 5, 25. новембар 1978. Поводом изласка књиге песама „Матерњи језик” и „Бранкове награде Матице српске”.

ДИЗДАР, М.

5. Нема кризе поезије / разговарао М. Диздар. У: Вечерње новости (Београд - Сарајево). – 13. мај 1981. Поводом изласка „Матерњег језика” и „Линија на длану”, и гостовања на „Срајевским данима поезије”.

ЖИВАНОВИЋ, Милан

6. Поново на Стражилову /Милан Живановић. У: Глас омладине (Нови Сад). – 15. септембар, 1980. Поводом награде "Печат вароши сремскокарловачке".
7. Млади песници: Ненад Грујичић / разговор-анкета: водио Милан Живановић. У: Дневник (Нови Сад). - ISSN 0350-7556. – Год. 40, бр. 12370 (9. април 1981), стр. VI.

МИЋУНОВИЋ, Владо

8. Одговорно према уметности / разговор водио Владо Мићуновић. У: Политика (Београд). - ISSN 0350-4395. – Год. 76, бр. 23792 (31. децембар 1979, 1. и 2. јануар 1980), стр. 13. Зајед. ств. насл.: Млади који долазе: То је била њихова година.

НИШАВИЋ, Рале

9. Шанса за младе ствараоце/ разговарао Рале Нишавић. У: Вечерње новости (Београд). – 20. мај. 1979.

СКОРУПАН, Химзо

10. озбиљно према књижевности/ разговарао Химзо Скорупан. У: Козарски вјесник (Приједор). – 25. август, 1980.
11. Поезија као матерњи језик/ разговарао Химзо Скорупан. У: Ослобођење (Сарајево). – 18. фебруар 1981. Поводом изласка „Матерњег језика” и „Линија на длану”.

ТОМИЋ, Петар

12. "Limba maternă / Петар Томић. У: Libertatea (Панчево). – Фебруар 1979. Текст разговора на румунском језику поводом прве књиге: „Матерњи језик”, Београд, 1978.

ТОМИЋ, Раде

13. Линије на длану / разговор водио Р. Т. У: Глас омладине (Нови Сад). - ISSN 0350-395X.. – Год. 5, бр. 186 (19. децембар 1979), стр. 13. Поводом изласка „Матерњег језика” и првих награда.

ЦВЕТКОВИЋ, ПЕТАР

14. Поезија би.../ Петар Цветковић. У: Књижевна реч (Београд). – ISSN 0350-4115. – Год. 7, бр. 101 (25. мај 1978), стр. 2. Поводом примљених првих књига у едицији „Пегаз”Књижевне омладине Србије.

ПОГОВОР

Растко ЛОНЧАР

МАНИФЕСТ УНУТРАШЊЕГ ДВОЈНИКА

Са које стране прићи књизи *Матерњи језик* и почети говор о њој, а да тај говор не изгледа као сецирање песничког ткива које је било живо и живодатно *једино* у тренутку када се појавило, временом постајући тек књижевноисторијска чињеница, нешто што се прихвата као аксиом – без поновног проверавања или ишчитавања, без вредновања у призми вечито променљиве садашњице?

„Невоља“ је тим већа што развој песника Ненада Грујичића тече узлазном путањом; што је и својом другом књигом – по мерилима Оскара Давича – положио „матурски испит књижевности“, то јест, што књиге које су уследиле након 1978. године нису „подбациле“ и принудиле оне који су о њима писали да се, са се- том, врате *Матерњем језику*.

„Невоља“ је и у томе што се ради о једном песничком првенцу који није наишао на отпор и неразумевање критике – у сваком случају, не оних имена која данас представљају заиста значајне делатнике српске културе, а који су махом и сами у оно време били на својим почецима – те савремени читалац нити може да исправља критичарске заблуде, али ни да афирмативне оцене *Матерњег језика* из савремене перспективе представи као заблуде.

Првенац Ненада Грујичића је прихваћен као успели „песнички опит“ (С. Гордић), као „неопходна“, „књига која својом појавом ставља на тас експеримент и беспредметни артизам и вага их“ (М. Ненин), као „збирка пјесама у којој се о *обичном* пише *умно*, и о *умном* – *најобичније*“ (М. Попадић). Она је доиста била „амбициозна пролегомена за песнички говор који наилази“, како је то предвидео Д. Ређеп, и заиста је припадала времену „обрачуна са митом, демистификовања поезије њеном сопственом предметношћу“, како је писао В. Деспотов. Она је – између осталог и осталих – као квалитетна „метапоезија“ (М. Пантић), отворила „поетички процеп у контексту веризма седамдесетих и, тематизујући поезију, наговестила надолазећи постмодернизам“ (Д. Поттић).

А песник Грујичић у свом даљем стваралаштву није изневерио очекивања савременика, те се ни на који начин на овом месту новог говора о *Матерњем језику* не може додати, рецимо, какав

помало патетичан зачин који скоро увек прати говор о стваралаштву једног песника (неретко схватаног као помало и помного трагичне фигуре), као што је несхваћеност од стране савременика, тј. Критике. Или „зачин“ у исказу – дат је максимум у првој збирци песама тако да нема шта преостати за књиге које следе, или их можда уопште и неће бити. Или, пак, „зачин“ који доноси какав податак везан за лични живот песников. Дакле, у изражавању свести о *Матерњем језику* за такве „зачине“ овде, време је показало, није било места.

*

За ову прилику проширена са још шест песама створених у времену настајања *Матерњег језика* – при чему аутор налази доста симболичког у погледу броја заступљених песама, како пре четири деценије, тако и данас – књига *Матерњи језик* је један од елитних примера поезије која поништава сваку предрасуду по питању евентуалног „рока трајања“. Поезија Ненада Грујичића није само у односу са актуелном, стварношћу краја седме деценије прошлог века, већ и са стварношћу на једном апстрактном, једном апсолутном нивоу. Исто тако, ни личност аутора није омеђена његовим епидермом, крштеницом и биографским подацима, већ је доведена на један ванвременски ниво, ниво једне универзалности која представља практично непрекидну дијалектику самопотврђивања сопства кроз деструктивно-конструктивно дејство поезије.

Перципирајући песникову личност као својеврсног уробороса, Ненад Грујичић у песмама попут „Небеса“, „Унутрашња“, „Велика пометња“ или „Кроз крв“ говори о нераскидивој повезаности телесног и духовног, о иманентној и неугушивој потреби да се кроз Његово величанство Језик оваплоти, тј. *Преведе* на свакодневни, вернакулар тзв. „ситне збиље“, живот – и све оно што уз њега иде – песниковог „унутрашњег двојника“. Овакви су искази доминантни у уводном „Саопштењу“, то јест у његовој песми „Живот и сан“, где песник, вршећи интроспекцију, погледајући и предајући се сопственим душевним понорима, заправо пише своју аутопоетику, односно, њене обресе.

Следи циклус „Збивања око пјесме“, где је писање представљено као значајан егзистенцијални предуслов; постела коју лирс-

ки субјекат дели са женом упоредива је са папиром који дели са оловком у међусобном „трошењу“. Лирски субјекат осећа „судбински терет изнутра“, његов израз настаје „на темељима (његове) унутрашње хране“, он чупа срце свог „унутрашњег двојника“, он се „плоди стиховима и живи у заблуди“. Он осећа терет иманентне потребе за изразом, али и обавезе према традицији – од Хомера до Бранка, као и оних „који ће сутра можда доћи“. Сходно томе, поезија као порив двоструко је од егзистенцијалног значаја у *Матерњем језику* – и што се тиче опстанка унутар телесности и унутар једног претпостављеног духовног, поетског ланца.

Следећи, мањег обима у претходним издањима, циклус насловљен са „Или“, обраћање је песниково (о) језику као посреднику између потребе за песмом и песме саме. Језик – као „пилула што се гута сваки дан“, као тајна подарена песнику „да барата околином“ и, ако се икад изгради у великог песника, „онда и суштином околине“ – јесте нови простор постојања поезије која се измешта из биолошког организма песниковог и која остаје да, у језику, наживи његово постојање. Имајући то у виду, узалудна постаје опклада песникова с књигама „како ће све нестати свршетком његовог организма“, односно, поставља се могуће решење дуализма који песник наговештава у претходном циклусу певајући како се „Тумачење живота заснива (...) на убјеђењима да живот има или нема крај“.

Наиме, уколико живот, у биолошком смислу, и има крај, евидентно је да се о његовом „некрају“ може говорити у виду језика, као својеврсне егзистенцијалне надградње, за живота и након смрти. Тело, дакле, организам на тај начин јесте простор „одгонетања“, али не и живота песме; оно може бити њен зачетак, простор који песник преноси на папир као на постељу, али тек у језику она се заиста порађа и тек у језику она не умире. Песник језиком „барата“, песмом се „служи“, али ипак и сам остаје подређен и дужан Језику, величанству које песнику чини добра дела. И „покоран и тужан“, али и „срећан и радостан“, песник остаје у овој служби, не тражећи веће милости, свестан да се од Језика можда и може побећи, али не и свргнути Га.

Наслов трећег циклуса, „Словослагач изгубио памет“, уколико се стави у исту синтаксичку раван са претходнима, пружа својеврстан поднаслов књиге (што на изванредан начин корелира са песниковим стиховима из песме „Његово величанство“: У

породици / као у пјесми / ријечи се каче / и уз тресак кидају / свака на своју страну), а који би гласио: „Саопштење“ или Слово-слагач изгубио памет“.

Овако посматрано, *Матерњи језик* може се узети и као песнички првенац, али и својеврсни манифест песника, па чак и заједљиви коментар на тај исти манифест (при чему је потоње садржано у наслову трећег циклуса). Управо, последњи циклус у навратима садржи песников коментар замишљених – или пак, реалних – коментара на (његову) поезију, он пева о животу у који поезија залази након ујезиковљења. *Ово је пјесма / коју сам превео / са свог језика на Ваш*, почиње песник, те описује „процес“ настанка песме, са нескривеном иронијом. Приморан, заглушен виком о томе како *пјесма / не смије имати гестове*, како *она није живо биће*, песник пристаје: *Добро / у реду. / Ово је само преводилачки рад / и заједнички документ / о нашем сучељавању*.

Песник се обраћа онима који му кроз нос говоре: *А / и ти пишеш поезију?* и чија је истина док ручају и одлазе до неизбјежног мјеста / *гдје прерађена мјешавина / напушта бајну утробу* друччија од истине Поезије, који му говоре да *бадава* исписује *своју заоставштину*, који су дефинисани оним *Чује се и Многи кажу*, дакле, невидљиви али свеприсутни у песниковој спољашњости као један рефлекс који тежи да спречи настанак поезије исто онако као што постоји унутрашњи притисак песниковог двојника за настанком поезије, при чему се песника додатно позиционира у једну медијаторску позицију између два, наизглед, сукобљена света, два света која негирају потребе оног другог за изразом притискајући песников телос.

Поезија се, као производ људске свести, као израз људског деловања и високи домет цивилизације додатно дефинише по сукобу у који песник улази са Природом, са нагонским и животињским, као бекство из *легла*, те *најљепше догодовштине / што је пружа мили живот*, те као песниково супротстављање Природи попуштањем *унутрашњој гравитацији / свога бића*. У поезији, „два и два“ су доведени у питање; у поезији гравитација је дискутабилна; у поезији влада једна микрокосмогонија, и у њој је сва индивидуалност и сва универзалност људског постојања.

*

Матерњи језик је, уколико се са дистанце од четири деценије посматра, заиста књига која је најавила поезију постмодернизма и означила удаљавање од актуелног начина певања, од веризма и високомодернистичког традиционализма. И њен значај у том смислу је непобитан. Појава ове књиге није од важности само за ауторе будућих прошлости књижевности (sic!) – она је једним од темељаца новог поимања поезије као феномена људске делатности, уметничког домета једног народа.

Матерњи језик стоји као доказ о зрелости уметничке свести српске књижевности, као поезија која има свест о језику, те о литерарној прошлости и емпиријској стварности и која, у додиру ова три фактора са специфичном унутрашњом енергијом песника и комплексном емотивно-психолошком структуром његовог лирског „двојника“, представља пример сазрелог, песничког гласа који без муцања, лутања и било каквих несигурности – а са опчињавајућом увереношћу у оно што пева – јасно слика изражајну снагу једне литературе и једне јединке у њој и преда њом.

У *Матерњем језику* Ненада Грујичића, свесублимишући песник не искључује нити рационално нити ирационално, не одустаје од певања иако је свестан тежине једног таквог „преводиљачког“ заната и, што је можда и најважније, свестан је да поезија од њега не почиње нити њиме завршава; не постоји искључиво због њега нити искључиво због других. Поезија прве књиге Ненада Грујичића не контемплира над лектиром или стварношћу; она своје упориште не тражи у настављању прошлости, нити њеном негирању охолом индивидуалношћу песникове емоционаности; она је емоционализација рационалног и рационализовање емотивног; обраћањем самој себи она се обраћа читаоцима; она негира личност песника, али без ње и не постоји.

Због тога се ваља враћати овој књизи. Макар и на сваких десет година, макар и на четири деценије, и читати је изнова и (поново) откривати њене (нове) димензије, променљиве – временом условљене – и непроменљиве – временом неоспориве. *Матерњи језик* није поезија која „сазрева годинама“, већ поезија која сазрева године; *Матерњи језик* није био-библиографска чињеница, већ манифест савремене поезије. И поезије – уопште.

(2018)

БЕЛЕШКА О ПЕСНИКУ

Ненад Грујичић рођен је 12. септембра 1954. године у Панчеву. Прве године детињства провео у Шајкашу. Основну и средњу школу учио у Гомјеници и Приједору. На Филозофском факултету у Новом Саду дипломирао на групи југословенска и општа књижевност књижевност. Био је главни и одговорни уредник студентског књижевног листа *То јест* (1978-1980), затим уредник поезије у *Гласу омладине* (1980-1981). У Војној гимназији у Београду, као војник, предавао књижевност (1981-1982). Био је председник Друштва књижевника Војводине (1993-1997). С Рашом Перићем, оснивач (1994) и, потом, председник савета *Међународног салона књига и Дана Лазе Костића* у Новом Саду (2000-2004). На челу Бранковог кола од 1983. године. Живи и ради у Новом Саду и Сремским Карловцима.

Објавио је песничке књиге: *Матерњи језик*, Књижевна омладина Србије, Београд, 1978. (1995, 1996); *Линије на длану*, Просвета, Београд, 1980; *Врвеж*, Матица српска, Нови Сад, 1985; *Царска намигуша*, БИГЗ, Београд, 1990; *Јадац*, Српска књижевна задруга, Београд, 1993; *Пуста срећа*, Просвета, Београд, 1994, 1995. и 1996; *Матерњи језик и песме при руци*; Књижевна омладина Србије, Београд, 1995; *Limba maternă și poezii la-ndemână*, Еуро-поинт, Букурешт, 1996; *Лог*, Време књиге, Београд, 1995; *Цваст*, Просвета, Београд, 1996. и 1997; *Сновиље*, Глас српски, Бања Лука, 1998; *Жива душа*, Просвета, Београд, 1999; *Шајкашки сонети*, Прометеј, Нови Сад, 2008; *Светлица*, Просвета, Београд, 2015. и *Маца на вратанца* (песме за децу), Бранково коло, Сремски Карловци, 2015.

Књиге изабраних песама: *Чистац*, Просвета, Београд, 1997; *И отац и мати*, Матица српска, Нови Сад, 2002; *Млеч*, Глас српски, Бања Лука, 2004; *Светлост и звуци*, Српска књижевна задруга, Београд, 2005; *Дарови*, Орфеус, Нови Сад, 2009; *Вијадукт* (поеме), Прометеј, Нови Сад, 2011; *Неко ми узе реч* (*Некој ми го зеде зборот*), Арка, Смедерево и Матица македонска, Скопје, 2014. и *Надисати се душе* (духовна поезија), Српски културни центар, Модрича, 2016.

Књижевна дела других жанрова: *Читај Тракла* (драма), Радио Нови Сад, 1983; *Бранко* (монографија о животу Бранка Радичевића), Књижевна заједница Новог Сада, 1984, 1985. и Завод за уџбенике и наставна средства; Београд, 1990, 1991, 1992, 1995; *Прокрустова постеља* (есеји и критике), Стражилово, Нови Сад, 1988; *Ојкача* (антологија), Књижевна заједница Новог Сада, 1988. и Дневник, Нови Сад, 1992. Задужбина Петар Кочић, Бања Лука–Београд, 2002, Музеј Козаре, Приједор, 2004, Нови Сад, 2005; *Аух, што живот ушима стриже* (алманах поезије); Стражилово, Нови Сад, 1990; *Плес у негвама* (есеји и критике), Просвета, Београд, 1998; *Полемике и одуици*, Ослобођење, Источно Сарајево, 2004; *Приче из потаје*, Прометеј, Нови Сад, 2007; *Мужа душа* (роман), Прометеј, Нови Сад, 2009; *Приче за романе*, Културни центар Новог Сада, 2012; *Антологија српске поезије (1847-2000)*, Бранково коло, Сремски Карловци, 2012. и 2013; *Да доплетем венац започети* (панорама поезије), Бранково коло, Сремски Карловци, 2013; *Руку на срце* (полемике, есеји, записи и путописи), Службени гласник, Београд 2014; *Прогнани Орфеји* (антологија српске избегличке поезије), Бранково коло, Сремски Карловци, 2015. и *Пјевај, ори, прозоре отвори* (антологија крајишких ојкача), Радио-телевизија Србије и Бранково коло, 2017.

Ненад Грујичић је аутор уметничко-документарне емисије *Трагом Бранка Радичевића* (ТВ Нови Сад, 1986). Аутор је и телевизијских документарно-уметничких емисија: *Ојкача– векова на песма Поткозарја*, (ТВ Нови Сад, 1990), *Ојкача–љута милошита крајишка* (РТРС, 2003), *Ојкача – и отац и мати* (РТРС, 2003) и *Ојкача – лирска позлата крајишке душе* (ТВ Нови Сад, 2004). У серијалу *Споменици Војводине*, аутор је документарно-уметничке емисије *Бранков гроб на Стражилову* (РТВ, 2011). Заслугом Ненада Грујичића, 2013. године ојкача је званично уписана у први *Регистар нематеријалног културног наслеђа Србије*.

У серијалу *Песничке ведрине* (ТВ Београд, 1998) урађена је емисија *Тајни дах* посвећена Грујичићевом песништву. У оквиру серијала *Реч и дело* (ТВ Нови Сад, 1999), урађена је емисија посвећена Ненаду Грујичићу. Поводом књиге *Шајкашки сонети* (РТВ, 2008), снимљена је документарно-уметничка емисија *Шајкашке милошите*, посвећена најранијем песниковом детињству. У серијалу РТВ, *Кроз одшкринута врата књижевне радионице*,

2011. године урађена је документарно- уметничка емисија, *Мени свака реч је невина првина*, у којој су, по концепту серије, представљени стваралаштво и живот оца-песника и кћерке-глумице Милице Грујичић. РТВ је снимила специјалну емисију *Антологије: некад и сад*, посвећену Грујичићевој *Антологији српске поезије (1847-2000)*.

У листу *Политика*, у новогодишњој рубрици „Ово је била њихова година” (1979), Ненад Грујичић је изабран за најуспешнијег младог песника заједно са младим ствараоцима из целе Југославије, међу којима су били и режисер Емир Кустурица, сликар Стане Јагодич, пијанисткиња Наташа Вељковић, глумица Мерима Исаковић, социолог Тодор Куљић, архитекта Дејан Ђимовић и драмски уметник Диме Илиевски.

Грујичић је добитник следећих награда и признања: *Бранкова награда Матице српске* (Нови Сад, 1978), за есеј – семинарски рад „Јавна птица Милана Дединца”; *Печат вароши сремскокарловачке* (Стражилово, 1979), за поезију објављену у „Гласу омладине”; *Дневникова награда* (Нови Сад, 1982), за причу "Живе болести"; *Стражилово* (Ириг, 1988), за књигу огледа, есеја и критика „Прокрустова постеља”; *Кондир Косовке девојке* (Грачаница, 1990), за књигу песама „Царска намигуша”; *Прва награда на Смотри југословенског радија у Охриду* (1991), за емисију „Од бећарца до ојкаче”; *Грб Сремских Карловаца* (1992), за књижевни опус и успешно вођење Бранковога кола; *Златна значка Културно-просветне заједнице Србије* (1993), „за несегичан, предан и дуготрајан рад и стваралачки допринос у ширењу културе”; *Милан Ракић* (Београд, 1994), награда за књигу године – „Пуста срећа”, три сонетна венца посвећена Марији Балковој; *Кочићево перо* (Бања Лука, 1995), за књигу сонета „Лог”; *Лазар Вучковић* (Приштина, 1996), за књигу песама „Цваст”; *Шушњар* (Оштра Лука – Сански Мост, 2002), за књигу изабраних песама „И отац и мати”; *Вукова награда* (Београд, 2003); за резултате и мисију Бранковога кола; *Скендер Куленовић* (Козара – Приједор, 2005), за књигу изабраних песама „Светлост и звуци”, *Павле Марковић Адамов* (Сремски Карловци, 2009), за укупно књижевно дело и вођење Бранковога кола; *Пјесма над пјесмама* (Мркоњић Град, 2010); (за љубавну поезију и сонетне венце Марији Балковој); *Повеља Српског*

филозофског друштва (Београд, 2013); „за постојану и успешну сарадњу на одржавању регионалних филозофских скупова”); *Браћа Мицић* (Београд, 2014), за песнички опус и књигу полемика и есеја „Руку на срце”; *Награда интернационалне академије „Иво Андрић”* (Београд, 2015), за живото дело и антологију српске избегличке поезије „Прогнани Орфеји”; *Гајков пјеснички шешир* (Модрича, 2016), за књигу песама „Светлица”; *Међународна награда „Златни прстен”* (Скопје, 2016), за укупни књижевни опус; *Сава Мркаљ* (Београд, 2017), за антологије „Прогнани Орфеји” и „Пјевај, ори, прозоре отвори” и *Пелагићев рунолиост* (Бања Лука, 2018), за укупни стваралачки опус.

Песме Ненада Грујичића превођене на руски, енглески, немачки, француски, италијански, шпански, јерменски, пољски, грузијски, арапски, румунски, шведски, чешки, словачки, украјински, мађарски, македонски, русински и словеначки језик.

САДРЖАЈ

САОПШТЕЊЕ

Живот и сан	7
-------------------	---

ЗБИВАЊА ОКО ПЈЕСМЕ

Оловка.....	11
Обичај	12
То.....	13
Тајна се открије на крају	14
Велика пометња	15
Небеса	16
Унутрашња	17
Путовање	18
Поезија	19
Посљедице.....	20
Моћ која није.....	22
Тобоган-лабиринт	23
Једна једина ријеч	24
Кроз крв	26
Збивања око пјесме	27

ИЛИ

По рођењу	31
Његово величанство.....	32
Опасно протезање	34
Рјешење	35
Задатак	36
Стање без премца.....	38
Шупљина	39
Из ништа.....	40
Љубав.....	41
Ја командујем.	42

СЛОВОСЛАГАЧ ИЗГУБИО ПАМЕТ

Доказивање живота	45
Преводилачки рад	46
Разлагање живог бића	48
Поезија има своје људе.....	49

Ту сам.....	50
Радно вријеме ...	51
Два пута два.....	52
Није час за писање	53
Мирна савјест.....	54
Напомена (Н. Грујичић).....	55
Рекли су о <i>Матерњем језику</i> (текстови критичара)	57
Литература о <i>Матерњем језику</i> (библиографија)	93
Први интервјуи Н. Грујичића (1977-1981)	99
Поговор (Растко Лончар: <i>Манифест унутрашњег двојника</i>)	127
Белешка о песнику	133

Едиција "Савремена поезија"

Уредник:
Драган Миленковић

Ликовно-графичко уређење:
Барцал Норберт

Коректура:
Милена Борић

Издавач:
ИП "Просвета" а.д.
Кнеза Михаила 12, Београд

За издавача:
Драган Миленковић,
генерални директор

Штампа:
Верзал

Штампано у 800 примерака

CIP - Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

821.163.41-1
821.163.41.09-1 Грујичић Н.
012 Грујичић Н.
016:929 Грујичић Н.
821.163.41:929 Грујичић Н.

ГРУЈИЧИЋ, Ненад, 1954-

Матерњи језик / Ненад Грујичић. - 4. допуњено изд. - Београд :
Просвета, 2018 (Нови Сад : Верзал). - 136 стр. ; 20 cm

Тираж 800. - Стр. 57-90: Рекли су о "Матерњем језику" / Славко Гордић
... [и др.]. - Стр. 127-131: Манифест унутрашњег двојника / Растко Лончар.
- Белешка о песнику: стр. 133-136. - Библиографија [радова о Ненаду
Грујичићу]: стр. 91-98

ISBN 978-86-07-02188-8

а) Грујичић, Ненад (1954-) - "Матерњи језик"
б) Грујичић, Ненад (1954-) - Биобиблиографије

COBISS.SR-ID 262769420

